

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TIBBİ VE AROMATİK BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİNİN KORUNMASINDA, BUNLARIN ÜRETİMİNDE VE PAZARLANMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR İLE ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU (10 / 361, 405, 406, 407, 410) TUTANAK DERGİSİ

3'üncü Toplantı 29 Mayıs 2019 Çarşamba

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı İbrahim Aydın'ın, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürü Mehmet Ali Kahraman'ın, kendi Genel Müdürlüğünün ve Millî Emlak Genel Müdürlüğünün bu konudaki faaliyetleri hakkında sunumu

2.- Millî Emlak Genel Müdürlüğü Kira Dairesi Başkanı Nihat Bağcı 'nın, hazine taşınmazlarının tıbbi ve aromatik bitkiler ile süs bitkileri yetiştirilmesi amacıyla kiralama işlemleri hakkında sunumu

3.- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu Başkan Yardımcısı Doktor Eczacı Harun Kızılay'ın, bitkisel ürünlerin önemi, yaşanan sorunlar, geleneksel bitkisel tıbbi ürünler, ruhsatlandırma ve yürütülen faaliyetler hakkında sunumu

4.- Türk Eczacıları Birliği Merkez Heyeti Üyesi Eczacı Mine Erdoğan'ın, bitkisel drog üretimi, tıbbi aromatik bitkilerden maksimum faydanın sağlanması için yararlanılması gereken birimler ve öneriler hakkında sunumu

5.- Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmasötik Botanik Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. İffet İrem Tatlı Çankaya'nın, bitkiden ilaca giden yolda neler yaptıkları, AR-GE ve ÜR-GE çalışmaları hakkında sunumu

6.- Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmakognozi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Arif Ahmet Başaran'ın, bitkilerle tedavi konusunda farkındalık yaratmak için yapılması gerekenlerle ilgili projesi hakkında sunumu

**TIBBİ VE AROMATİK BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİNİN KORUNMASINDA, BUNLARIN
ÜRETİMİNDE VE PAZARLANMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR İLE ALINMASI
GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS
ARAŞTIRMASI KOMİSYONU**
(10 / 361, 405, 406, 407, 410)

3'üncü Toplantı
29 Mayıs 2019 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Tıbbi ve Aromatik Bitki Çeşitliliğinin Korunmasında, Bunların Üretiminde ve Pazarlanmasında Karşılaşılan Sorunlar ile Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 14.38'de açıldı.

Komisyon Başkanı İbrahim Aydın, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin bir açıklama yaptı.

Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürü Mehmet Ali Kahraman tarafından, kendi Genel Müdürlüğünün ve Millî Emlak Genel Müdürlüğünün bu konudaki faaliyetleri,

Millî Emlak Genel Müdürlüğü Kira Dairesi Başkanı Nihat Bağcı tarafından, hazine taşınmazlarının tıbbi ve aromatik bitkiler ile süs bitkileri yetiştirilmesi amacıyla kiralama işlemleri,

Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu Başkan Yardımcısı Doktor Eczacı Harun Kızılay tarafından, bitkisel ürünlerin önemi, yaşanan sorunlar, geleneksel bitkisel tıbbi ürünler, ruhsatlandırma ve yürütülen faaliyetler,

Türk Eczacıları Birliği Merkez Heyeti Üyesi Eczacı Mine Erdoğan tarafından, bitkisel drog üretimi, tıbbi aromatik bitkilerden maksimum faydanın sağlanması için yararlanılması gereken birimler ve öneriler,

Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmasötik Botanik Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. İffet İrem Tatlı Çankaya tarafından, bitkiden ilaca giden yolda neler yaptıkları, AR-GE ve ÜR-GE çalışmaları,

Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmakognozi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Arif Ahmet Başaran tarafından, bitkilerle tedavi konusunda farkındalık yaratmak için yapılması gerekenlerle ilgili projesi,

Hakkında birer sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 17.23'te toplantıya son verildi.

29 Mayıs 2019 Çarşamba

Açılma Saati: 14.38

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP. Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

BAŞKAN - Çok kıymetli Komisyon üyeleri arkadaşlarım, çok kıymetli uzman arkadaşlar, bugün Komisyonumuza bilgi verecek olan çok değerli arkadaşlarımız; öncelikle hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

3'üncü toplantımız bu.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı İbrahim Aydın'ın, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN – Bugün davetlilerin içerisinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürü Mehmet Ali Kahraman Bey var, ilk sunuma onunla başlayacağız. Daha sonra Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu Başkan Yardımcısı Doktor, Eczacı Harun Kızılay Beyefendi var. Yine aynı şekilde Türk Eczacılar Birliği Merkez Heyeti Üyesi Eczacı Mine Erdoğan Hanımefendi var. Yine, Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmasötik Botanik Ana bilim Dalı Başkanı Profesör Doktor İffet İrem Tatlı Çankaya Hocamız var. Yine, Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmakognozi Ana bilim Dalı Öğretim Üyesi Profesör Doktor Arif Ahmet Başaran Beyefendi var.

Bu konularla ilgili kime sorduysak bu hocalarımızın isimlerini verdiler. Demek ki tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili büyük ilgileri ve en önemlisi büyük bilgileri var. İnşallah Komisyonumuz bu konuda çok faydalanacak bu hocalarımızdan.

İlk konuşmacı olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürü Mehmet Ali Kahraman Bey'e söz vereceğim.

Buyurun Sayın Genel Müdürlük.

III.- SUNUMLAR

1.- Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürü Mehmet Ali Kahraman'ın, kendi Genel Müdürlüğünün ve Millî Emlak Genel Müdürlüğünün bu konudaki faaliyetleri hakkında sunumu

TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ALİ KAHRAMAN – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Başkanım, Araştırma Komisyonumuzun değerli üyeleri ve değerli misafirler; ben de hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Konunun kısmen Millî Emlak Genel Müdürlüğümüzü de ilgilendiren yanları olduğu için sunumumuzda hem kendi Genel Müdürlüğümüz çerçevesinde hem de Millî Emlak Genel Müdürlüğünün faaliyetleri çerçevesinde çok kısa bilgiler vermeye çalışacağım.

Genel Müdürlüğümüzün temelde iki tane ilgi alanı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'yla tariflenen doğal sit alanları; ikincisi de 383 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle tariflenen ve Çevre Kanunu'yla tariflenen özel çevre koruma

bölgeleri. Bir de münferit olarak tabiat varlıkları olarak tarif ettiğimiz anıt ağaçlar ve mağaralar konusunda da çalışmalar yürütüyoruz ama alansal olarak doğal sit alanları ve özel çevre koruma bölgelerinde sorumluluğumuz bulunmaktadır.

Ülkemizde korunan alanlarla ilgili iki tane temel kurumumuz çalışma yapmaktadır. Birincisi, bizim Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğümüz; diğeri de Tarım ve Orman Bakanlığında Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. Bu iki kurum arasında korunan alanların bir statü farklılığını yaptığımız zaman doğal sit alanları, özel çevre koruma bölgeleri ve tabiat varlıklarının tespiti ve tescil işlemlerini biz yürütüyoruz. Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, sulak alanlar ve yaban hayatı koruma sahalarının da tespitini Tarım ve Orman Bakanlığı yapmakta ama tescil işlemleri yine bizim Bakanlığımız üzerinden yürütülmektedir. Bunların bir kısmı Cumhurbaşkanlığı kararlarıyla Resmî Gazete’de yayınlanarak tescil edilmektedir.

Korunan alanlar, biraz önce de sıraladığım gibi, biyolojik çeşitliliğin, jeolojik ve jeomorfolojik oluşumların, peyzaj değerlerinin, doğal, tarihî ve bununla ilişkili kültürel kaynakların korunması ve devamlılığının sağlanması amacıyla ilgili mevzuata göre yönetilen ve koruma statüsü bulunan kara, su ya da deniz alanlarıdır. Bunlar özel çevre koruma bölgeleri, doğal sit alanları, tabiat varlıkları, millî parklar, tabiat parkları, tabiatı koruma alanları ve sulak alanlar olarak sınıflandırılmaktadır.

Ülkemiz biyolojik çeşitlilik açısından oldukça zengin özelliklere sahiptir. Yeryüzündeki 37 ayrı bitki coğrafyası bölgesinden 3’ü, yine acil koruma altına alınması gereken biyolojik çeşitlilik açısından zengin 34 sıcak noktadan 3’ü ülkemizde bulunmaktadır ve Türkiye, Çin ve Güney Afrika 3 sıcak nokta bulunduran ülkelerdir. Endemik türler açısından da Avrupa ve Orta Doğu’daki en önemli ülkemiz.

Biyolojik çeşitlilik ve ekosistemler –ekosistem hizmetleri olarak da adlandırılmaktadır literatürde-sürdürülebilir kalkınmanın temelini oluştururlar. Bugün bildiğimiz gibi, küresel olarak dünya genelini ilgilendiren en önemli konulardan biri, iklim değişikliği ve biyolojik çeşitlilik konusudur. Hatta biyolojik çeşitlilik konusunun iklim değişikliğini de etkileyen en önemli etkenlerden biri olduğu söylenmekte. En son çıkan bir rapora göre Sayın Başkanım, on yıl içerisinde önlemler alınmazsa dünya genelinde 1 milyon türün yok olacağı şeklinde bir tahmin bulunmakta. Bunun tabii hem doğal hayata hem iklim değişikliğine çok olumsuz etkilerinin olacağı ve insan hayatına da çok olumsuz etkilerinin olacağı söylenmekte uzmanlar tarafından. Bu itibarla gerek Avrupa Birliğinin gerek dünya gündeminin de önemli konularından biri, biyolojik çeşitliliğin korunması ve aynı zamanda ekosistem hizmetlerinin sağlanması, bu itibarla da korunan alanların artırılmasıdır. Biz de Bakanlık olarak bir hedef belirlemiştik, 2023 yılının sonuna kadar korunan alanlarımızı her sene yüzde 20 oranında artırarak uluslararası kriterler seviyesine çıkmayı hedefliyoruz ve aynı zamanda bu, biyolojik çeşitliliğin ve ekosistem hizmetlerinin de devamlılığının sağlanması açısından çok önemli. Aynı zamanda önümüzdeki süreçlerde bunun bir ekonomik yanı da olacağı söylenmekte. Küresel ekonominin de yüzde 45’inin biyolojik ürünler ve süreçlerle ilgili olduğu söyleniyor ve bu biyolojik çeşitlilik korunmazsa, ekosistem hizmetleri korunmazsa gayrisafi millî hasılda yüzde 7 civarında kayıpların olacağı tahmin edilmektedir.

Tıbbi ve aromatik bitkiler kısmına geldiğimiz zaman; tabii, bu tıbbi bitki, aromatik bitki kısmının detaylarına ben çok tanım olarak girmek istemiyorum çünkü zaten Komisyonumuzun ve buradaki uzmanlarımızın bildiği konulara ancak daha çok bizi ilgilendiren, bunların hem ilaç, kozmetik, gıda ve sanayi sektörlerinde kullanımının yanı sıra, doğa korumaya da katkılarının çok açık olduğunu görüyoruz. Bizim özel çevre koruma bölgelerinde ve korunan alanlarda koruma alanlarının devamlılığının sağlanması açısından bu tıbbi, aromatik bitkilerin yetiştirilmesinin önemi vardır; daha bilinçli ve etkin korumanın sağlanması açısından önemi vardır; daha az su kullandığı için bunların tarım arazilerinin korunması, suların korunması, sulak alanların korunması açısından önemi vardır; aynı zamanda,

bu bitkilerin pek çok likopen maddesi içerdiğinden kanser önleyici etkileri olduğu söylenmektedir; erozyonla mücadeleye katkıda bulunmaktadır ve aynı zamanda, dediğimiz gibi, ithal ikame ürünlerin yurt içinde üretilmesiyle ekonomiye de çok ciddi bir katma değer üreten ürünlerdir.

Tıbbi bitkiler tabii çok çok çeşitli. Bizim Millî Emlak tebliği kapsamında 131 adet bitki türü tıbbi, aromatik bitki olarak tanımlanmış durumda. Bunların bir kısmını burada liste olarak sizlere sunuyoruz. Tabii, bunların hepsinin yetiştirme koşulları, iklimleri, mikroklimaları farklı olacaktır. Biz Genel Müdürlük olarak türlerin ve habitatların korunmasıyla ilgili çalışmalar yürütüyoruz. Bu türlerin bazıları bitkisel türler, bazıları nesli tehlike altında olan hayvanların korunması ve bunların habitatlarının korunması. Bu tip çalışmalarla bu bitkilerin korunmasına yönelik çalışmalar yürütüyoruz.

Yine, özel çevre koruma bölgelerinde ve doğal sit alanlarında hazırladığımız yönetim planlarında bu tip organik üretimlerin teşvik edilmesi yönünde de teşvikler vermeye çalışıyoruz. Örneğin, sığla yağı üretimi, lavanta, kekik gibi ürünlerin üretilmesine teşvik edilmesine dönük de üretim planları hazırlıyoruz. Geleneksel üretim yapanlara gerek ilke kararlarıyla gerek yaptığımız planlama çalışmalarıyla destek vermeye çalışıyoruz. Yine, ekolojik temelli bilimsel araştırma projelerimiz var, koruma, izleme projelerimiz var. Bu projelerle de bu tip ürünlerin geliştirilmesi, daha da yaygınlaştırılması için destek vermeye devam ediyoruz ve edeceğiz. Yine, söylediğimiz gibi, bunların hepsinin farklı farklı yetiştirme koşulları ve klima özellikleri, gereksinimleri bulunmaktadır. O yüzden her alanda hepsinin yetiştirilebileceğini düşünmeden ya da çok popüler hâle gelip bir an toprak kapasitesini de aşacak noktalara gelmemesi konusunda da dikkatli olunması gerekmektedir.

Bizim en somut işlerimizden biri, Sayın Başkanım, çok da yeni gelişme, Hacettepe Üniversitemizle bir iş birliği yapmak istiyoruz Gölbaşı Özel Çevre Koruma Bölgesinde. Burada yaklaşık 145 hektarlık bir arboretum sahamız var. Bunun bir kısmında üniversitemizle iş birliği içerisinde tıbbi ve aromatik bitki üretimine yönelik çalışma düşünüyoruz. Belki bu sahayı daha da genişletebiliriz ve daha başka kurumlara, üniversitelere de açabiliriz, saha geniş ve aynı zamanda bunun bir koruma faaliyetine de katkıda bulunacağını düşünüyoruz. Burada çok kısaca arboretum sahasının da -bu Türkiye ölçeğinde olacak büyüklükte bir saha olacak- bazı görsellerini de sizle paylaşmak istiyorum.

Tabii, bu özel çevre koruma bölgelerinin, yine doğal sitlerin kendi karakterleri, doğal yapıları gereği bu tip bitkilerin ve üretimlerinin, yayılışlarının koruma çalışmalarımıza katkıda bulunacağını düşünüyoruz. Bu yüzden Türkiye genelindeki diğer özel çevre koruma bölgelerinde de bunların teşviki yönünde, desteklenmesi yönünde çalışmalarda bulunacağız. Bunun hem aynı zamanda oradaki yaşayanların, kırsal hayatı sürdürenlerin ekonomilerine de katkıda bulunacağını düşünüyoruz, aynı zamanda da dediğim gibi, koruma faaliyetine katkıda bulunacağını düşünüyoruz.

Burada Millî Emlak Genel Müdürlüğümüzün faaliyetlerine de kısmen değinmek istiyorum.

Millî Emlak Genel Müdürlüğümüz, hazinenin özel mülkiyetindeki veya devletin hüküm, tasarrufu altındaki taşınmazların da sabit tesis yapılmamak kaydıyla kiralınması, tıbbi ve aromatik bitkiler ile süs bitkileri yetiştirmek amacıyla kiralama işlemlerini yürütmektedir. Bu çerçevede birtakım detaylar var Sayın Başkanım, uygun görürseniz, Daire Başkanımızın daha böyle teknik bilgisi var, Daire Başkanımız da kısaca bilgi versin, bu çerçevede bitireceğimiz sunumumuzu.

BAŞKAN – Tabii.

2.- Millî Emlak Genel Müdürlüğü Kira Dairesi Başkanı Nihat Bağcı'nın, hazine taşınmazlarının tıbbi ve aromatik bitkiler ile süs bitkileri yetiştirilmesi amacıyla kiralama işlemleri hakkında sunumu

MİLLÎ EMLAK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KİRA DAİRESİ BAŞKANI NİHAT BAĞCI – Sayın Başkanım, hazineye ait taşınmazların veya devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazların kiralama işlemleri, satış, idari işlemleri Millî Emlak Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. 2017 yılında Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkındaki Yönetmelik’te yapılan bir değişiklikle tıbbi, aromatik bitkilerin yetiştirilmesi amacıyla çok cüzi fiyatla gerçek veya tüzel kişilere kiralınması imkânı getirilmiştir. 24 Kasım 2017 tarihinde Millî Emlak Genel Tebliği yayınlanmış ve kiralama işlemlerine başlanmıştır. Bu tebliğ çerçevesinde tıbbi, aromatik bitki olarak gerçek ve tüzel kişilere en fazla 1 milyon metrekareye kadar yer verilebilir, süs bitkileri için ise 2 milyon metrekareye kadar biz yer verebiliyoruz kiralama olarak.

Sayın Başkanım, 2018 yılında biz yaklaşık 8 milyon metrekare taşınmazı ilan ettik. Bunun 5,4 milyon metrekaresinin kiralama işlemlerini bitirdik. 2019 yılında da yine 9 küsur milyon metrekare taşınmaz ilan ettik. Burada da yaklaşık 7 küsur milyon metrekare taşınmazın kiralama işlemlerini yaptık. Biz bu kiralama işlemlerini yaparken amaç tamamen gelir odaklı değil Sayın Başkanım, ithalatın azaltılması ve üretimin artırılması amaçlanmıştır. Bizim buradaki kira bedelimiz rayiç bedelin binde 1’idir. Örneğin 100 bin TL değerinde bir taşınmaz kiraladıysak bu taşınmazın yıllık kira bedeli yaklaşık 100 TL, aldığımız bedel bu. Çok cüzi bir bedel alıyoruz. Tıbbi, aromatik bitki yetiştirmek amaçlı en fazla çok yıllık bitkilerde on yıl, tek yıllık bitkilerde de beş yıla kadar kiralama işlemi yapıyoruz. Bu süre sonunda yükümlülüklerini yerine getiren kişilere tekrar aynı şartlarla kiralama işlemlerini devam ettiriyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Gerçekten bizim Genel Müdürlüğümüz tıbbi ve aromatik bitkilerin çeşitliliğinin korunmasında veya tespitinde ve bunların üretiminde de sizin Daire Başkanlığı... Yani hangi sahalarda bunu üreteceğiz diye bir darboğazımız vardı. Zaten bu Araştırma Komisyonunun kurulma sebebi de buydu. Çalışmalar var. Yani hangi sahalarda? İşte, hazine arazilerinde veyahut da orman arazileri de veriliyordu daha önce, özel ağaçlandırma sahaları da veriliyor, altında da tıbbi ve aromatik bitkilerin ikinci ürün olarak alınmasıyla ilgiliydi. Bu konuyla ilgili bir yasal düzenleme yapılmış ama uygulanabilirliğinde bir arıza var mı yok mu, bir engel var mı, onu da bir tartışalım. Eğer bir engel varsa burada onu da öncelikli olarak yazalım. En önemlisi, nerede yetiştirilecek? Yani arazi bulursa insanlar, birinci sınıf tarım topraklarında değil de mesela, hiç kullanılmayan hazine arazileri kiraya verilirse dediğim gibi cüzi bir rakamla, daha iyi olacaktır. Bununla ilgili uygulamalar nasıl gidiyor, insanlara duyuruldu mu, başvurular var mı ve bir zorluğu var mı, onu da gündeme getirelim inşallah.

MİLLÎ EMLAK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KİRA DAİRESİ BAŞKANI NİHAT BAĞCI – Sayın Başkanım, biz kişilerin başvurusu üzerine veya biz resen hazineye ait bu tür kiralama işlemlerinde kullanılacak taşınmazları tespit ediyoruz. Gerekli onaylar alındıktan sonra otuz gün süreyle ilana çıkarıyoruz. Hem Bakanlığımız internet sitesinde hem taşınmazın bulunduğu yerde mahalle muhtarlıklarına olsun, köy muhtarlıklarına olsun ilanlarımızı yapıyoruz. Otuz gün süre içerisinde başvuran kişilerin kiralama taleplerini değerlendiriyoruz.

BAŞKAN – Özel ağaçlandırmayla hemen hemen aynı o zaman.

MİLLÎ EMLAK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KİRA DAİRESİ BAŞKANI NİHAT BAĞCI – Yani gibi Sayın Başkanım. O özel ağaçlandırmalarda da aynı şekilde işlem yapıyoruz. Burada Tarım Bakanlığıyla ortak yaptığımız bir tebliğ bu 379 sayılı Millî Emlak Genel Tebliği. Puanlama sistemi var. O puanlama sisteminde orada oturan kişilere ekstra bir puan veriliyor, genç çiftçilere ekstra puan veriliyor, ziraat mühendisleriyse ekstra puan veriliyor Sayın Başkanım, eğer bir süs bitkisiyle ilgili bir kooperatife üyeyseniz ekstra puan veriliyor. Bu otuz günlük ilan süresi içerisinde başvuran kişilerin

dosyalarını biz üç gün içerisinde çok hızlı bir şekilde ilgili tarım idaresine iletiyoruz. İlgili tarım idaresi otuz gün içerisinde taşınmazın mahalline gitmek suretiyle orada gerekli incelemeleri yapıyor, hangi tür tıbbi aromatik bitkinin yetiştirileceğine ve başvurularda kimin en fazla puanı olduğuna ve daha uygun şekilde yetiştireceğine karar verip bize bildiriyor. Biz o kişiyle, birinci sıradaki kişiyle de gerekli sözleşme işlemlerini bitiriyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN – O daha güzel. Yani hiç olmazsa hem kırsal kalkındırmaya, oradaki gençlere, kadınlara öncelik verilmesi, istihdam sağlanması ve oradaki yetiştirme muhitine uygun ürünü yapmak daha uygun. Yani kura çekmiyorsunuz, o zaman puanlamaya göre. O daha güzel.

MİLLÎ EMLAK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KİRA DAİRESİ BAŞKANI NİHAT BAĞCI – Hayır, kura çekmiyoruz. Aynen Sayın Başkanım. Yani son iki yıllık bir sürede uyguluyoruz bunu ama çok fazla bir talep var. Biz de iki veya üç ayda bir tekrar taşınmaz tespit ederek ilan işlemlerimize devam ediyoruz. Şu ana kadar da bir sıkıntı bize intikal etmiş değil Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Tamam, oldu.

Teşekkür ediyoruz.

1.- Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürü Mehmet Ali Kahraman'ın, kendi Genel Müdürlüğünün ve Millî Emlak Genel Müdürlüğünün bu konudaki faaliyetleri hakkında sunumu (Devam)

TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ALİ KAHRAMAN – Sayın Başkanım, aslında son yıllarda özellikle Burdur'da Valiliğimiz de mesela bu konuda üretici noktaya gelmek üzere. Bir videomuz var, isterseniz, müsaade ederseniz onu size izletelim. Burdur-Isparta bölgesi bu konuda çok şey biliyorsunuz. Hem Burdur Gölü etrafında hem Salda Gölü etrafında da...

(Video gösterimi yapıldı)

BAŞKAN – Hangi ürün?

TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ALİ KAHRAMAN – Lavanta daha çok.

Burası özel bir girişimci tarafından bitkilendirilen bir yer ama şimdi Valiliğimiz de bu çerçevede şey yapıyor.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Ben bir şey sorabilir miyim Başkanım?

BAŞKAN – Buyurun.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Teşekkür ederim Başkanım.

Sayın Genel Müdür, Sayın Bakanlık yetkilileri; size de çok teşekkür ederiz.

Şimdi, bizler tabii ki pratiğe yönelik insanlarız. Ben Eskişehir'den geliyorum. Mesela, Çifteler'e gidip “Siz buraya şu kadar lavanta ekerseniz şu kadar para kazanırsınız.” ya da “Şu kadar kimyon ekerseniz böyle para kazanırsınız.” diyebilir miyim? Hani, biz bu işin neresindeyiz? İşte, emekleme döneminde mi, yürüme döneminde mi, koşma döneminde mi? Tabii ki o çiçekçilik İç Anadolu'da olamaz. Onun için, herhâlde deniz kıyılarını falan mı tavsiye ediyorsunuz? Yani belli alanlar belirlendi mi? Yani pratiğe yönelik olarak, ben kendi seçim bölgemle ilgili söylüyorum, Eskişehir'e gidip demeliyim ki: “Sivrihisarlılar, siz şunu ekebilirsiniz; ekonomik değeri şudur, getirisi budur, kârı budur.” ya da Çifteler öyle ya da Mihalicçık'a gidip öyle ya da Sarıcakaya'ya öyle. Böyle bir hazırlığınız var mı yani bu işin son noktasına geldik mi?

Teşekkür ederim.

TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ALİ KAHRAMAN – Sayın Başkanım, aslında bu işin tabii son noktasına geldiğimizi söyleyemeyiz yani bu başlangıç aşamasında demek belki daha doğru olur. Fakat bizim elimizdeki rakamlara bakıldığında zaman 2018 yılında Kütahya mesela ilk sırada yer almış, 1,7 milyon metrekare; 2'nci Balıkesir, 3'üncü Antalya. 2019 yılında Balıkesir ilk sıraya çıkmış, 3,1 milyon metrekare; Kütahya 2'nci olmuş, Burdur 3'üncü sıraya gelmiş 1,2 milyon kareyle. Tabii, her ilin kendine özel bir iklimi var ve yapısı var. Aslında bunları belki araştırarak yapmak lazım. Kısmen bu kısmı yani ürünle ilgili kısmı Tarım Bakanlığının ben daha iyi belirleyeceğini düşünüyorum. Biz sadece o bölgede, örnek veriyorum, ciddi bir su kullanımının olduğu bir tarımsal faaliyet var. Bunun yerine alternatif olarak bu tıbbi, aromatik bitkilerden hangisi üretilirse hem su kullanımını azaltırız hem de bir ekonomik gelir sağlarız; bunun araştırmasını yapıyoruz kendi bölgelerimizde. Örneğin, biz şimdi Burdur Salda Gölü'nde bir özel çevre koruma bölgesi ilan ettik. Orada diğer köylerin de ekonomik gelirlerinin azalmaması için çalışacağız -çünkü pek çok şey kısıtlanacak yapılaşma anlamında- ve organik tarımın olmasını teşvik edeceğiz. Bu çerçevede o bölgenin geneline dönük araştırma yaparak belirli ürünlerin yetiştirilmesine yönelik bir teşvik vereceğiz. Belki Eskişehir özelinde bunlar daha farklılaşabilir dediğiniz gibi yani o iklim ve toprak yapısından dolayı. Bizim Bakanlığımızın elinde hangi yerde hangi bitki olur gibi bir şey yok ama bunu muhtemelen Tarım Bakanlığının daha iyi belirleyeceğini ben düşünüyorum.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Yani biz bu işin henüz gelişim dönemindeyiz, araştırmalar yapılıyor ama vatandaşın önüne koyacak bir sonuç yok henüz değil mi, öyle mi oluyor?

TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ALİ KAHRAMAN – Evet yani bizde yok.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Teşekkür ederim.

REFİK ÖZEN (Bursa) – Sayın Başkanım, ben de Genel Müdüremize teşekkür ediyorum verdiği bilgiler için. Bu kiralama ile alakalı 2018'teki, 2019'daki rakamlar benim de dikkatimi çekti.

Şimdi, Kütahya'da mesela, 1,7 milyon metrekare ilk sırada yer almış. Bunun takibini nasıl bir koordinasyonla yapıyoruz? Bu kiralamaları kaç sene süreyle veriyoruz? Takibinde orada istediğimiz verimi elde edemiyorsak nasıl bir yol izlenebiliyor? Mesela, 2018 verileri var mıdır elimizde? Yani Kütahya'da ne ekildi acaba? 1,7 milyon metrekare kiralama işlemi yapıldıktan sonra buradan istediğimiz sonuç elde edilebildi mi ilk veriler noktasında? 2019 için belki daha erkendir bunları değerlendirmek ama.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Ya da oraya ne ekildi?

REFİK ÖZEN (Bursa) – Evet yani bunu takip edebiliyor muyuz veya da kim takip ediyor?

MİLLÎ EMLAK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KİRA DAİRESİ BAŞKANI NİHAT BAĞCI – Şöyle Sayın Başkanım: Biz ilan ettiğimizde kişiler talep dilekçelerinde oraya hangi ürünü ekeceklerini belirtiyorlar. Onu tarım iradesi inceliyor, o toprakta o bitkinin yetişip yetişmeyeceğine ilişkin, yetişirse ilgili puanlamayı yapıyor, gönderiyor ama genelde bize verilen şeyler, lavanta ağırlıklı üretimler, çörek otu ve diğer şeyler, ıhlamur da dâhil bütün şeylerin, gelen şeylerin hepsinin takibini yapıyoruz, istatistiklerimiz var. Takipleri için kontrol ekibimiz var tarım idaresiyle ortaklaşa Çevre ve Şehircilik Bakanlığı elemanlarından oluşan; onlar en az her altı ayda bir kontrol ediyorlar. Üretimde şu ana kadar herhangi bir sıkıntı veya sözleşme iptalini gerektirecek bir şeyle karşılaşmadık.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Çiftçinin bundan kârı ne olacak? Para kazanabiliyorlar mı?

MİLLÎ EMLAK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KİRA DAİRESİ BAŞKANI NİHAT BAĞCI – Kazanabiliyor Sayın Vekilim çünkü biz daha önce de arz ettiğim gibi, burada kirada para kazanma amacıyla değil, 100 bin TL’lik bir taşınmaz verdiğimizde oradan bizim sağladığımız gelir 100 TL, yıllık bize ödediği.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Sizin için değil, çiftçi açısından?

MİLLÎ EMLAK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KİRA DAİRESİ BAŞKANI NİHAT BAĞCI – Çiftçi açısından zaten bu tür şeyler gelir getirici olduğu için kazançlı bir şey olarak görünüyor.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – O zaman çiftçiden büyük bir talep mi var?

MİLLÎ EMLAK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KİRA DAİRESİ BAŞKANI NİHAT BAĞCI – Evet, talep çok fazla Sayın Vekilim. Bu şeyleri de Sayın Vekilim, çok yıllık bitkilerde biz on yıla kadar veriyoruz, yıllık bitkilerde de beş yıl üzerinden kira sözleşmelerini düzenliyoruz. Eğer sözleşme şartlarına uyulursa -zaten çok cüzi bir kira bedeli var- üretim yaparlarsa biz tekrar aynı süreyle kira sözleşmelerini ihalesiz olarak aynı kişilerle uzatıyoruz.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Ben de bir şey sorabilir miyim?

BAŞKAN – Tabii ki buyurun.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Doğada kendiliğinden yetişen birtakım bitkilerimiz var. Bunların toplanmasında yasal bir engel var mıdır? Mesela, bu son birkaç yıldır kara mürver gerçekten bağışıklık sisteminin korunmasında son derece revaçta. Ne bileyim, herhangi bir ormanımızda yetişiyordur. Bunun toplanmasında yasal bir engel var mıdır? Yani sizin alanınıza giriyor diye düşündüğüm için soruyorum.

MİLLÎ EMLAK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KİRA DAİRESİ BAŞKANI NİHAT BAĞCI – Sayın Vekilim, aslında bazı dokunun korunmasına dönük tedbirlerimiz var bizim. Mesela, örnek olarak sığla ağaçlarımız var. Sığla ağaçlarının da ekonomik değeri yüksek. Bunların kesimini, bunları kontrol altında yaptırıyoruz bize ait olan bölgelerde ama bu toplamayla ilgili kotalar vesaire bunları daha çok Tarım ve Orman Bakanlığının yürüttüğünü, sınırlandırdığını biliyorum.

Yine, örneğin, bu sene kenevirle ilgili biliyorsunuz bir konu oldu. Bu da belli illerde yani 15 ilde yapılacak, il sınırlaması ve aynı zamanda ürün sınırlaması koyuldu. Yani burada birkaç kurum beraber çalışıyor, hatta bazı ürünlerde İçişleri Bakanlığımız bile devreye girebiliyor. Bazı ürünlerin yurt dışına çıkarılmasıyla ilgili birtakım biliyorsunuz, kısıtlamalar var. Bunları daha çok ürün bazında Tarım Bakanlığı, alan bazında kontrol ve koruma anlamında biz yürütüyoruz ve yine, alan bazında tahsis anlamında çiftçilere ya da üreticilere tahsis anlamında biz devreye giriyoruz ama ürünün sınırlandırılması anlamında Tarım ve Orman Bakanlığımız yürütüyor.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Bir şey daha sorabilir miyim?

BAŞKAN – Evet, buyurun.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Şimdi, Balıkesir, Burdur, Kütahya, sanki aynı bölgeden seçilmiş gibi değil mi? Tesadüf mü bu 3 ilin seçilmesi.

MİLLÎ EMLAK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KİRA DAİRESİ BAŞKANI NİHAT BAĞCI – Tesadüf Sayın Vekilim.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Yani yoksa oranın işte iklimi nedeniyle falan mı?

MİLLÎ EMLAK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KİRA DAİRESİ BAŞKANI NİHAT BAĞCI – Talepleri çok fazla oluyor Sayın Vekilim. Onun üzerine biz ilana çıkardığımızda en büyük talepler de buradan geldiği için.

TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARAŞTIRMA TESCİL BAŞKANI ÜMİT TURAN – Ben burada bir ilave yapmak istiyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Buyurun.

TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARAŞTIRMA TESCİL BAŞKANI ÜMİT TURAN – Bu bitkilerin genelde Akdeniz bitki kuşağında olduğu ve lavanta, defne gibi bitkilerin sadece bu kuşakta yetişmesinden kaynaklı olarak Burdur-Kütahya bölgesi özellikle mikroklima açısından çok önemli, geçiş zonunda bulunuyor. İç Anadolu ile Akdeniz'in geçiş zonunda olan bu bölgedeki aroma ve mistik yapısı daha da kaliteli hâle geliyor. Yani bu bölgelerdeki taleplerin yoğunluğu bu sebepten. Bir de az önce sayın vekilimin bir sorusu vardı, orman altı bitkilerin toplanmasına dair yani doğadaki kendi kendine yetişen bitkilerle ilgili. Eğer bir endemik durumu yoksa Tarım ve Orman Bakanlığı ve bizlerin izni doğrultusunda toplama yapılabilir.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Ekolojik dengeyi bozması noktasındaki kontrol size mi ait?

TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARAŞTIRMA TESCİL BAŞKANI ÜMİT TURAN – Evet, şöyle de biz şöyle de bir araştırma yapıyoruz: Bu bitkilerin doğadaki diğer endemik türlere olası zararları olabilir, hâkim hâle geçme durumu da ortaya çıkabilir. Bunu zaten sunumumuzda da Genel Müdürümüz belirtti. Eğer bu bitkiler hâkim hâle geçerse kendi mikroklimamızda bulunan endemizme yönelik tehditleri de biz göz ardı etmiyoruz yani bu işte bir sınırlama ve taşıma kapasitesi de düşünülmektedir.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Şimdi, mikroklimaya çok vurgu yapıyorsunuz. Hakikaten yani biz bu işi, mikroklimayı düzelterek şekilde bir etkinliğimiz, gücümüz var da ondan mı söylüyorsunuz yoksa tabii, bu öyle bir özelliktir, bu da aklınızda olsun, bunu dikkatten kaçırmayın diye mi söylüyorsunuz?

TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARAŞTIRMA TESCİL BAŞKANI ÜMİT TURAN – Sayın Vekilim, şimdi, bitkiler, Akdeniz kuşağında yetişen her bitki, mesela, sığla ağacı dünyanın her yerinde var ama Köyceğiz, Dalyan'daki mikroklima, oradaki iklim özelliği ve nem durumu, toprak altı su yapısı ve toprak kalitesi de çok önemli, bunların birleşimiyle ortaya çıkmış bir özellikten dolayı zaten bitkinin yıllarca hatta yüzyıllardır süregelen orada bir oluşumu söz konusu. Diğer sığla araçlarından mesela, o sığla yağını elde edemezsiniz. Fransız parfümlerinin, mesela, kalıcılığının en büyük özelliği sığla yağıdır. Diğer ülkelerde de yetişir ama bizdeki o mikroklimadan yani “liquidambar orientalis” orientalis zaten Anadolu'ya ait olduğunu gösterir, oradaki mikroklima özelliğinden kaynaklanan bir aroma ve sığla yağının kalitesi artmaktadır. Mesela, Eber bölgesinde yetişen bir kirazla normal bir yerde yetişen bir kirazın çok büyük lezzet farkı vardır, aroma farkı vardır. Bu yüzden bu bölgelerde seçilme sebebi, mikroklima yani coğrafik özellikler çok önemli burada. Yani İç Anadolu'da bir lavanta yetiştiremezsiniz veya başka bir tür, belki kekik yetiştirilebilir, adaçayını belki Akdeniz'de yetiştirirsiniz, Ege'de daha az verim alabilirsiniz. Bu tür şeyler tabii ki Tarım Bakanlığı uzmanları ve bizim uzmanlarımızın yönlendirmesiyle de orada bitki çeşidi seçimi ön plana çıkmakta.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Ama galiba dediğinizi yani bu son söylediğinizi bir an evvel reçete yapmanız gerekir değil mi?

TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARAŞTIRMA TESCİL BAŞKANI ÜMİT TURAN – Evet, tabii ki. Yani hangi bölgede hangi daha verimli olacağı tabii bu da deneyimler sonucunda ortaya çıkabilecek bir şey. Şu anda gelişme aşamasında olduğumuz için

ülke ekonomisine de büyük bir katkısı olacağını öngörüyoruz. Dünyadaki tıbbi ve aromatik bitkiyi ekonomiye vurduğumuz zaman 60 ve 80 milyar dolar gibi bir rakam dönüyor. Burada da Amerika gibi, Kanada gibi, İsviçre gibi ülkeler bu konuda öncülük yapıyorlar.

BAŞKAN – Zaten her bitkinin bir yetiştirme boyutu vardır. Yani ben orman mühendisi olduğum için... Hatta çam türünün bile, kızılçam işte Akdeniz sahillerinde, karaçam da bin rakımın üzerinde yetişir. Mesela, bir doğu ladini vardır, Kafkaslardan başlar. Bu tıbbi aromatik bitkiler de öyle aynı şekilde yani her bitki her yerde yetişmez. Mesela, Sığla ağacının taban suyu yüksek olacak, bizim endemik bir bitkimiz, Köyceğiz’de, Marmaris’te yetişir yani her yerde yetiştirme şansı yok. O iklimi, o şeyi, ortamı bulması gerekiyor. Bu bitkileri yaparken her ne kadar araziyi tamam, bulduk, verdik, adam tutup da oraya hiç olmayacak olan bir bitkiyi yaparsa, o da olmaz. O projeye uygun bir şekilde uygulamak zorunda. Eğer uygulamazsa zaten iptal ediliyor. Mesela, orman ağaçları da kırk dokuz yıllığına veriliyordu. Niye? Daha uzun ömürlü diye. İşte, dediğimiz gibi, otsu bitkilerde beş yıl, on yıl diye veriliyor. Yani bunun önünde bir engelleme olmazsa biz bu tıbbi aromatik bitkilerin yetiştirilmesinde bir sıkıntımız olmayacak. Koruması genel müdürlüğümüzün işi. Yetiştirme konusunda arazi işini de daire başkanlığımız çözerse ve biz bu Araştırma Komisyonun raporunun sonunda da tamam bu iş, yeri bulmakta bir sıkıntı olmayacaktır, bir engel yoktur. Şu andaki uygulamalara göre, varsa bir aksaklıkları onu da oraya mutlaka kayda girelim bunları da çünkü çok önemli yani sırf bunun önünü açmak adına geçen yıl bu düzenleme yapıldı ve çok iyi bir düzenleme.

Buyurun Zemzem Hanım.

ZEMZEM GÜLENDER AÇANAL (Şanlıurfa) – Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ediyorum.

Sayın Genel Müdürüm, geçtiğimiz aylarda kenevir bitkisinin ekileceği iller açıklandı. Daha önceki yıllarda Şanlıurfa bu illerin arasında olduğu hâlde çıkarıldığını gördük. Bununla ilgili bir çalışma sizin Genel Müdürlüğünüzce mi yapıldı? Bunu öğrenmek istedim veya bu illere ilave edilebilir mi?

TABİAT VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRÜ MEHMET ALİ KAHRAMAN – Sayın Vekilim, bu, bizim Genel Müdürlüğümüz tarafından yapılmadı, Tarım ve Orman Bakanlığımız tarafından bu yapılmış. Dediğimiz gibi, biz sadece arazilerin bu işlem için tahsis edilmesi sürecinde bulunuyoruz Millî Emlak Genel Müdürlüğü olarak.

Diğer taraftan da özel çevre koruma bölgeleri ve doğal sit alanlarında buna dönük bir iş olacaksa biz de orada gerekli izinleri ve izlemeyi yapmaya çalışıyoruz. Ama illerin belirlenmesi konusunu Tarım ve Orman Bakanlığımız belirlemiştir.

MİLLÎ EMLAK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KİRA DAİRESİ BAŞKANI NİHAT BAĞCI – Bu kenevir yetiştiriciliğiyle ilgili Tarım Bakanlığı tarafından bu yönetmelik çerçevesinde belirlenen 15 tane il var. O 15 tane ilde biz iki ay önce tekrar ilana çıktık. Bu ilan aşamalarımız devam ediyor, bir iki tane ilanımız sonuçlandı. Burada kenevir yetiştirmek amaçlı biz kişilere üç yıl süreyle valilik gözetiminde yer kiralamalarını yapıyoruz.

ZEMZEM GÜLENDER AÇANAL (Şanlıurfa) – Bu listede olmayıp da... Yani mesela, Şanlıurfa o listede yok.

MİLLÎ EMLAK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KİRA DAİRESİ BAŞKANI NİHAT BAĞCI – Yok, Sayın Vekilim.

ZEMZEM GÜLENDER AÇANAL (Şanlıurfa) – O zaman olmaz.

MİLLÎ EMLAK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KİRA DAİRESİ BAŞKANI NİHAT BAĞCI – Çünkü o çiçek eroinin ham maddesi olduğu için tam ekim yapıldıktan sonra yaklaşık –ziraat mühendisi varsa daha iyi bilir burada- kırk beş gün sonra, o çiçek emniyet güçleri tarafından toplanıp diğer şekilde

üretimlerine devam ediliyor. O işten dolayı biraz sıkıntı var gibi gözüküyor. Sanırım, ilgili firmalar Tarım Bakanlığıyla görüşüyorlar, bu çiçek, esas gelir getirici kısım orada gözüküyor bizim anladığımız. Tarım Bakanlığıyla görüşüp kontrol altında onun toplanıp işlenmesi hem ilaç sanayisinde hem şeyde ona yönelik çalışmaların da devam ettiğini biliyoruz Sayın Vekilim.

ZEMZEM GÜLENDER AÇANAL (Şanlıurfa) – Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Kenevirle ilgili planlamaları, Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü gelmişti ya buraya, onlar yapıyormuş. Yani bu 15 ilin içerisinde yoksa izin konusu, arazi bulma işi biraz zor olur.

MİLLÎ EMLAK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KİRA DAİRESİ BAŞKANI NİHAT BAĞCI – Onları çıkarmıyoruz, sadece 15 ilde.

BAŞKAN – Tabii, 15 ilde.

Çok teşekkür ediyoruz Sayın Genel Müdürüm, daire başkanı arkadaşlar. İnşallah önümüzdeki günlerde tekrar gene veya arazi çalışmalarına gittiğimiz zaman sizlerden de bilgi alırsız inşallah.

MİLLÎ EMLAK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KİRA DAİRESİ BAŞKANI NİHAT BAĞCI – Tekrar, son söz olarak: Yani, biz, dediğimiz gibi Sayın Başkanım, özel çevre koruma bölgeleri ve doğal sit alanlarında bu üretimin, tıbbi aromatik bitki üretiminin teşviki yönünde de birçok destek verebiliriz; onu söylemek istiyorum.

BAŞKAN – Tamam, çok teşekkür ediyoruz, sağ olun.

Buyurun Sayın Kızılay.

3.- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu Başkan Yardımcısı Doktor Eczacı Harun Kızılay'ın, bitkisel ürünlerin önemi, yaşanan sorunlar, geleneksel bitkisel tıbbi ürünler, ruhsatlandırma ve yürütülen faaliyetler hakkında sunumu

TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU KURUM BAŞKAN YARDIMCISI DR. ECZ. HARUN KIZILAY – Sayın Başkanım, Komisyonumuzun çok kıymetli üyeleri, çok değerli konuklar; ben de sizi Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu adına saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkanım, kurumumuzun görev alanına giren tarafla ilgili sunum yapmak istiyorum Komisyonumuza. Öncelikle, bitkisel ürünlerin önemi ve yaşanan sorunlar, daha sonra geleneksel bitkisel tıbbi ürünler, ruhsatlandırma süreci, sayılarla ruhsatlandırma ve sonunda da kurumumuzca yürütülen faaliyetler konusunda bilgi vermek istiyorum.

Günümüzde bitkisel ürünlerin kullanımı gittikçe artıyor. Dünya nüfusunun yaklaşık 4 milyarlık bir tarafı ilk basamakta bitkisel tıbbi ürünleri tedavi amacıyla tercih ediyor ve bu süreç içerisinde de gittikçe gelişiyor. Özellikle geleneksel tamamlayıcı tıp ve alternatif tıp uygulamaları bu oranın daha da artmasına neden oluyor.

Global bitkisel ürün piyasasının değeri 2014 yılında yaklaşık 63 milyar dolarken 2016 yılında 71 milyar dolar ve 2023-2024'lü yıllara geldiğimizde de tahmini olarak 111 milyar dolarlık bir rakama ulaşacağı öngörülmüyor.

Ülkemiz coğrafi konumu, iklim ve bitkisel çeşitliliği, tarım potansiyeli, geniş yüz ölçümü sayesinde zengin florasıyla çok sayıda tıbbi ve aromatik bitkiyi bünyesinde barındırmakta ve bu yönüyle stratejik potansiyele sahip. Ancak, farmakope ve dünya standardında tıbbi bitkisel ham madde, bu ham maddeden hareketle bitkisel tıbbi ürün üretimi ve bu ürünlerin ihracatı konusunda da henüz hak ettiği konumda bulunmamakta. Ülkemizde farmakope kalitesinde tıbbi ve aromatik bitki üreterek standardizasyonu ve üretimin sürdürülebilirliğini temin edecek üreticilere ihtiyaç bulunmaktadır. Tıbbi

ve aromatik bitkilerde sürdürülebilir üretim ve pazar potansiyelinin yeterince değerlendirilmesi için bu ürünlerin istenilen miktar ve kalitede üretilmesi gerekli. Tarım ve Orman Bakanlığınca üretilen projelerle birlikte kurumumuz ve ilgili paydaşların iş birliği sayesinde kaliteli tıbbi bitkinin üretiminin artırılmasını hedefliyoruz.

Mevzuatımızdan çok kısa bahsetmek istiyorum efendim. 2010 yılında çıkan Geleneksel Bitkisel Tıbbi Ürünler Ruhsatlandırma Yönetmeliği çerçevesi içerisinde biz tıbbi bitkilerle ilgili ruhsatlandırma yapıyoruz. 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun çerçevesi içerisinde ve kurumumuzun görev alanına giren kanuni düzenleme çerçevesi içerisinde “geleneksel bitkisel tıbbi ürün” tanımına girmiş olan ürünleri ruhsatlandırıyoruz kurum tarafından.

Bunun dışında, geleneksel bitkisel tıbbi ürün başvuru dosyası hazırlamayla ilgili OTD kılavuzu, geleneksel bitkisel tıbbi ürün Tip 1A, Tip 1B bildirimleri için çeşitli mevzuat düzenlemelerimiz var.

Kısaca, ülkemizdeki durumdan bahsetmek istiyorum: “Takviye edici gıdalar” adı altında bulunan ürünler Tarım ve Orman Bakanlığımız tarafından izin verilen ürünler ve ilaç, geleneksel bitkisel tıbbi ürün, tıbbi cihaz ve biyosidal ürünler de Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsat ve izin verilen bir yapıya sahip. Doğal ürünlerde biyoaktiviteden kompleks bir karışım sorumlu olduğundan yani bir bitkinin içerisinde sadece bir etken madde değil, belki yüzlerce, belki onlarca aktif bileşik bulunduğundan bu tüm bileşiklerin kategorizasyonu, karakterizasyonu maalesef yapılamamakta.

Bu ürünlerin hazırlanmasında kullanılan bitkilerin toplama zamanı, mevsimsel değişimler, coğrafi konum, kullanılan kısım, etki ve güvenilirlik üzerinde oldukça etki eden önemli parametreler. Birden fazla etkin maddeyi içeren kombine ürünlerde komplikasyon oluşma ihtimalinin yüksekliği, yanlış bitki seçimi veya diğer bitkisel bileşiklerde taşıyıcı yapma nedeniyle istenmeyen etkilerin ortaya çıkabilmesi, çoğu sağlık çalışanlarının bu ürünlere yönelik yeterli bilgi ve eğitiminin olmaması, yine bu ürünleri kullanan hastaların doğru yönlendirilmesine engel olmakta. Pek çok bitkisel ürünün klinik verisinin eksikliği, bitkisel ürünün “postmarketing” yani piyasadaki güvenirliliğin değerlendirilmesinde büyük bir engel teşkil etmekte. Sağlık çalışanlarının bitkisel ürün kullanımına bağlı olarak gelişen “advers” etki reaksiyonlarını bildirmemeleri nedeniyle bu ürün grubu için yeterli bir farmakovijilans sisteminin kurulamaması, bu ürünlerin medya ve internet kanalıyla reklamlarının yapılması, yanlış ve yanıltıcı beyanlarla satılmaları yanlış kullanımlara sebep olmakta.

Tabii, geleneksel bitkisel tıbbi ürün ve takviye edici gıdalar için aynı etkin madde ve aynı formülasyon için Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı için izin alınmasında herhangi bir engel bulunmamakta. Dolayısıyla aslında burada bir izin karmaşası, yetki karmaşası söz konusu olabilmekte.

Ekranda göstermek istediğim 2 tane ürün var. Bunlardan sol taraftaki, geleneksel bitkisel tıbbi ürün çerçevesi içerisinde, kurumumuz tarafından ruhsatlandırılmış, aynı etkin maddeyi ihtiva eden bir ürün. Sağ tarafta da Tarım ve Orman Bakanlığımız tarafından izin verilmiş. Tarım ve Orman Bakanlığımız ruhsat vermiyor, izin veriyor ama biz Sağlık Bakanlığı olarak tıpkı ilaç gibi ruhsat veririz bu ürünlere. Aynı isimde, içindeki etkin madde aynı, şurup formunda iki ayrı ürün var. Bunlardan neden takviye edici gıda başvurusu tercih ediliyor? Çünkü burada reklam serbest, fiyat serbest, satış noktasında bir sınır yok, geleneksel bitkisel tıbbi ürünler münhasıran eczanelerde satılır, eczacı kontrolünde satılır ama gıda takviyeleri eczanelerde de satılabildiği hâlde başka yerlerde de başka işletmelerde de satılabiliyor. Başvuru esnasında ürünün kalitesine yönelik deneysel veri talebi bulunmuyor çünkü Tarım Bakanlığımız, tarım il, ilçe müdürlüklerimiz üretim yerine ruhsat veriyor, izin veriyor, üretim yerinin içerisinde üretilen izinlere spesifik olarak ruhsat vermiyor. Başvuru ve onay sürecinde GMP Belgesi

sunulma zorunluluğu söz konusu değil. Bitkisel ilaçla aynı etkili bileşimi içeren takviye edici gıdalar için ilaç algısı yaratılarak tedavi edici özelliğinin vurgusu yapılmaya çalışılıyor, yanlış ve abartılı sağlık beyanlarıyla da satış yapılabilmekte.

Bu ekranda da sol tarafta, Tarım ve Orman Bakanlığımızın bir pozitif listesi, negatif listesi; sağ tarafta da kurumumuzun, Sağlık Bakanlığımızın bir tıbbi bitki listesi var. Örneğin at kestanesinin sol tarafta, sarıyla işaretlenmiş satırlarında herhangi bir şekilde mahzurlu tarafları açıklanmamışken sağ tarafta, güvenlilikle ilgili Bakanlığımızın uyarıları bulunmakta.

Yine, bu kapsamda kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye düşürecek şekilde bozulmuş, değiştirilmiş ürünlerle ilgili bilgiler de var. Çünkü yeterli kontrol yapılmadığı için, bunlar sanki bitkisel ürün olarak algılatıp içerisinde kimyasal ürünün ilave edilmesi suretiyle başka başka etkiler atfedilmekte. Bunlar da bitkisel ürünlere karşı son derece ciddi korkular, endişeler oluşturmakta. Gün geçmiyor ki zayıflama ilaçları ya da cinsel gücü artırıcı ilaçlar, gıda takviye edici preparatların çeşitli yerlerde, internette, telefonda, televizyonlarda reklamları yapılmasın ve bunların kullanımı sonucunda da çok ciddi sağlık sorunları, hatta ölümlere varan durumlar oluşmakta.

“Geleneksel bitkisel tıbbi ürün” kavramımız, bizim Türkiye’de ve AB üyesi ülkelerde on beş yıl boyunca, herhangi bir şekilde, bibliyografik olarak bir literatürde, bir kitapta yer almış, kullanıldığı belirtilen ürün olarak tanımlıyoruz ve Türkiye ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerin dışındaki yerlerde de otuz yıldır kullanılması bizim bu tanıma girmesi için yeterli.

Biz geleneksel bitkisel tıbbi ürünün farmakolojik olarak kabul edilebilir etkisinin olduğunu, oral, haricen yada inhalasyon yoluyla kullanılan bir müstahzar olarak geleneksel bitkisel ürünün hekim reçetesiyle veya tedavi takibi olmaksızın tasarlanmış bir ürün olarak olmasını ve bu ürünlerin toptan satışının ecza depolarından, perakende satışlarının da münhasıran eczanelerden yapıldığı ve tanıtım veya reklamının olmadığı ürün olarak tanımlıyoruz ve sıkı izin, ruhsatlandırma işlemlerine tabi tutuyoruz; tıpkı ilaca ruhsat verir gibi, bunun belli kısımlarını, belli modüllerini muaf tutarak, sıkı bir şekilde ruhsatlandırma süreçlerinden, önce GMP önceliğinden ve dosyanın ortak dokümanın ön değerlendirmesinden, bilimsel komisyonumuzun değerlendirmesinden, laboratuvar analizinden geçirterek vatandaşlarımız için sağlıklı ve güvenli bir şekilde ruhsatlandırılmasını yapmaya çalışıyoruz. Bunun için hem ruhsatlandırma aşamasında hem de sonrasında Bakanlığımızın kurmuş olduğu Geleneksel Bitkisel Tıbbi Ürünler Komisyonumuzda bütün gelen başvuruları değerlendiriyoruz.

Bitkisel ilaçların güvenlik ve kalitesine etki eden faktörler içerisinde tabii ki başlangıç maddelerinin kalitesinin çok önemli olduğunu düşünüyoruz ve bunların içerisindeki etkin madde miktarında oluşan farklılıkların sonuçta üretim ve üretim sonrasındaki üründe de etki edeceğini, ağır metallerle kontaminasyonun son derece önemli ve zararlı olduğunu, bitkilerin doğru tanımlanmasının ve doğru isimlendirilmesinin bizim ürünümüzün güvenliği açısından son derece etkili olduğunu, kimyasal “marker”ların seçiminde bunun, bitkinin gerçekten bizim istediğimiz bitki mi yoksa başka bir bitki mi olup olmadığı konusunda önemli olduğunu ve eğer bunlara uyulmazsa da ölüme varan çok ciddi anlamda zararların oluşabileceğini biliyoruz. Geleneksel bitkisel tıbbi ürün tanımı içerisinde mutlak surette monografların da neyi içermesi gerektiğini, ne kadar içermesi gerektiğini, içerisindeki spesifikasyonların ne olması gerektiğini de titizlikle takip ediyoruz ve bitmiş ürünün tanımında, üretim yerinde, yabancı maddelerin kontrolünde de tıpkı ilaçlar gibi sıkı bir kontrolden geçiriyoruz.

Kısaca ruhsat başvurularından bahsetmek istiyorum efendim. Burada sınıflandırılan başvuruların durumunda ara üründen geleneksel bitkisel tıbbi ürün tanımına geçmiş olan başvuru sayısı şu ana kadar 52 adet. Bunlardan 35 tanesinin işlemi devam ediyor, 12 tanesinin ruhsatı kesilmiş vaziyette ve izin

belgesini iptal ettiğimiz yaklaşık 5 tane ürün var. Yeni ruhsat başvurusunda da 9 tane ruhsatlandırması devam eden ve 16 tanesini de ruhsatlandırdığımız, dolayısıyla şimdiye kadar 28 tane ruhsatlı ve ruhsatlandırması devam eden 44 tane ürün kurumumuz tarafından takip ediliyor.

Burada endikasyonlara baktığımızda genellikle Bakanlığımıza müracaat edilerek alınmış olan ya da alınmakta olan ruhsat başvurularında yüzde 35'ini solunum yolu enfeksiyonu, öksürük ürünlerinin, yüzde 19'unu stresin hafifletilmesine yardımcı olacak ve uykusuzluğun giderilmesine yardımcı olacak ürünlerin, minör dolaşım bozukluğu olan o yüzde 15 civarında ürünün ve ekranda gördüğünüz gibi, diğer antioksidan, ürüner sistem tedavisinde, menopoz şikâyetlerinin azaltılmasında kullanılan ürünleri görebiliyoruz. Bizim kurumumuzun geleneksel bitkisel tıbbi ürünler ambalajında mutlak surette bir logonun olduğunu ve bunların tıpkı ilaç gibi İlaç Takip Sistemi üzerinden karekodlarıyla takip ettiğimizi belirtmek isterim. Tabii, bizim TÜBİTAK 1009 Projesi'ne kurum olarak katıldığımız geleneksel bitkisel tıbbi ürün geliştirilmesi konulu bir proje çalışmasını burada dikkatinize sunmak istiyorum. *Ruscus aculeatus* -tavşanmemesi- kökünden dolaşım bozukluğu tedavisi endikasyonu ile bir ürün oluşturmaya çalışıyoruz ve buna ilişkin AR-GE çalışmaları devam edip konuya ilişkin dördüncü geliştirme raporu tamamlandı. Kısım olursa önümüzdeki süreçte TÜBİTAK MAM'da bitmiş bir ürün olarak ortaya çıkacak.

Kurumumuzun ilaçların akılcı kullanımının sağlanmasını amaçladığı gibi, bitkisel ürünlerin güvenli kullanımına yönelik gerekli tedbirleri de almakta olduğunu belirtmek istiyorum. Yaygın kullanıma sahip tıbbi bitkilerle ilgili kamuoyunun da doğru bilgiye ulaşmasına yönelik çalışmalar yapıyoruz. Bitkisel ürünlerin bilinçli ve güvenli kullanılmasına katkı sağlamasını arzu ediyoruz. Hâlihazırda sitemizde yayınlanan 105 adet tıbbi bitki listesi var ve her yıl bu monografileri artırmaya gayret gösteriyoruz. Ekranda bir bitkinin bizim komisyonlarımız tarafından spesifikasyonları belirtilmiş ve monografilerini yayınlamış olduğumuz örneklerden bir tanesini gösterebilirim.

Şimdi, burada da İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumumuzun resmî internet sayfasında tıbbi bitki listemizi gösteriyoruz. Tabii, ülkemizin sahip olduğu zengin flora ile bünyesinde çok sayıda tıbbi ve aromatik bitki bulundurması ve yönüyle sahip olunan stratejik potansiyelin hayata geçirilebilmesi amacıyla tüm paydaşlarla ilgili mevcut durumun değerlendirilmesi kurumumuzca ruhsatlandırılan geleneksel tıbbi ürünlerin sayısının artırılması için çalışma yapılması gerekiyor. Bu konuyla ilgili, Sağlık Bakanlığımız, Tarım ve Orman Bakanlığımız, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığımız ve TÜBİTAK'la bir çalışma yapıyoruz. Aslında bakarsanız Türkiye'de üretimden, kültürden bir bitkisel drog elde edinceye kadar geline aşamada doğrusu büyük bir boşluk söz konusu yani drogun tohumundan, daha sonra bunun fideciliğinden, daha sonra üretiminden ve ondan sonra da usulüne uygun farmasötik ve ilgili monograflara uygun olarak hazırlanacak şekilde drog oluşturulması ve bu drogların bir biçimde eczanelere ulaştırılarak vatandaşlarımıza ulaştırılması konusunda büyük bir boşluk var. İnşallah, bu Komisyonumuz bu konuyla ilgili de bütün taraflara hem icraya hem de başka üniversitemize, bütün taraflara yol gösterici bir sonuç verecektir.

Burada Tarım ve Orman Bakanlığımızın bir listesi bulunmakta ve biz de kurum olarak Tarım ve Orman Bakanlığımızla eşgüdümle çalışmaya çalışıyoruz.

Çok yakın geçmişte bir çalışmamız oldu ve bazı ürünlerle ilgili bir görüşe çıktık. Ama bunlardan, 38 firmadan sadece 3 firma tarafımıza geri bildirimde bulundu, ilgili firmaların ilave aday bitki talepleri de değerlendirmeye alınıyor.

Tıbbi bitkilerin yetiştirilmesinde, kurumumuzca geleneksel, bitkisel tıbbi ürün olarak ruhsatlandırılması ve piyasaya sunulmasına kadar geçen yolda çok paydaşlı bir iş birliğine ihtiyaç olduğu ve bu alanda daha önceden sektör tarafından dile getirilen zorlukların tespit edilmesiyle bu

hususlara taslak mevzuat çalışması da yapıyoruz. Zira, bizim Sağlık Bakanlığımızın bir ürüne ruhsat verme aşamasında titiz davrandığımız ve bütün spesifikasyonların mutlak surette olması gerektiğini düşündüğümüz için zaman zaman Tarım Bakanlığının “gıda takviyesi” adı altında bunlara izin vermesinden dolayı kurumumuza değil de daha çok Tarım Bakanlığına bu tür müracaatlar kayıyor ve bu konuda da zorluklar yaşıyoruz. Ancak, bir geleneksel bitkisel tıbbi ürünün üretilmesi için en önemli unsurun yatırımcıların mutlaka olması gerektiği; ancak ilk ihtiyacın aslında işe bitkinin gerçek DNA’sının, tanımlanmış tohumun mutlak surette olması gerektiği; bitkinin yetiştirilmesinde hasat ve hasat sonrası işlemlerinin doğru planlamasının gerekli olduğu; sonrasında en önemli basamağın bitkinin seçilmesi, yetiştirilmesi olduğu ifade ediliyor.

Bir geleneksel tıbbi ürünün piyasaya sunulabilmesi için bizim bu bütün işlemlerden, ruhsat aşamasından, analizlerden geçmesi için yaklaşık üç ila beş yıllık bir süreye ihtiyaç var. Bu da tabii yatırımcıların isteksiz davranmasına ve geri adım atmasına sebep oluyor. Hangi endikasyonların bizim için doğru olacağına ve hangi bitkilerden ilaç olabileceği üzerinde durulması gerektiği, pazarın neyi kabul ettiğine göre bitkilerin seçilmesi gerektiği hususu da vurgulamak istiyoruz.

Sağlık Bakanlığının Tarım ve Orman Bakanlığıyla koordineli çalışarak takviye edici gıda ve geleneksel bitkisel tıbbi ürün arasında haksız rekabete giderek fırsat eşitsizliğine sebep olmaması gerektiğini ifade ediyoruz. Biz gıda takviyelerinin, özellikle geçtiğimiz son on yıl içerisinde, suiistimal edilmesi ve piyasada çokça miktarda bulunmasından dolayı bu ürünlere olan güvenin azalmasından endişe duyuyoruz. Sektörün en önemli sorunlarından birinin ülkemiz florasında bulunan bitkilerden standardize edilmiş ham maddenin elde edilmesindeki zorluğun üretime engel olduğu vurgulanıyor.

Geleneksel bitkisel tıbbi ürünlerin SGK tarafından geri ödeme kapsamına alınmasının bu alanı açabileceği görüşünü tüm paydaşlarla paylaşıyoruz ve bu konuya ilişkin geçtiğimiz yıl sağlık beyanıyla satışa sunulan ürünler hakkında bir yasal düzenleme de oldu 2013 yılında, bizim kurumumuzun da buna ilişkin bir yönetmeliği zaten var. Sağlık beyanıyla satışa sunulan ürünlerin sağlık beyanları hakkında yönetmelik ve kılavuzun revizyon çalışmalarını tamamlamaya çalışıyoruz.

Planlanan mevzuatımız içerisinde tıbbi bitki listesi, mevcut tıbbi bitki listesinin kapsamının genişletilerek kamuoyu ve sağlık personeliyle verimli bir veri tabanı oluşturulmasını planlıyoruz.

Tıbbi çaylarla ilgili ülkemiz monograflarını oluşturmak üzere belirlenen 84 bitki üzerinde çalışmalarımız devam ediyor. Hâlihazırda 53 adet tıbbi çay monografi, 8 adet karışım tıbbi çay monografi hazırlanmış bulunmakta. Monograflarla eş zamanlı olarak mevzuat hazırlığımız da devam ediyor.

Ayrıca, homeopatik tıbbi ürünler hakkında yönetmelik taslağımızı hazırladık. Bu ürünlerin yasa dışı yollarla ülkemize girişini engelleyerek kaliteli, etkili ve güvenli homeopatik tıbbi ürünlerin piyasaya sunumunu sağlamak için yeni hazırlanan mevzuat ilk kez iç ve dış görüşe sunuldu. Böylelikle, kurumumuzun görev alanına giren geleneksel bitkisel tıbbi ürünlerle ilgili Komisyonumuza bir kısa bilgilendirme yaptık.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Evet, sorusu olan üyelerimizden...

Buyurun.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın başkan yardımcısına ve daire başkanına çok çok teşekkür ederiz, her ne kadar daire başkanımız konuşmadıysa da.

Şimdi ben tıp doktoruyum ve pozitif bilimlerle çok içli dışlı olmak da belki iyi değil yani sosyal olaylara insan o yönüyle bakıp bazen de akıl da erdiremiyor. Bu, sanki tıbbi bitkiler de ona benziyor biraz, benim açımdan tabii.

Normalde bir ilacın hazırlanması için -burada Hacettepe Eczacılıktan da hocalar var- ilacın piyasaya sürülmesi için aşağı yukarı faz 1, faz 2, faz 3, bir altı yıl zaman gerekiyor, belki zaman zaman on yılı buluyor. “Bir bitki geldi, işte sen bunu öksürükte kullan.” Şimdi öksürükte en etkili ilaç sudur, ekspektoran olarak. Şimdi onun için bir bitki alsa ne olur, almasa ne olur? Yani burada yapılan şu mudur? “Vatandaş bir şekilde, bizim kontrolümüz dışında bu bitkileri kullanıyor. Hani bunların faydalı olup olmadığı bir yana ama hiç olmazsa bunu biz kontrol edelim, zararlı olmasın, vatandaşa zararı dokunmasın.” diye mi yapılıyor? Yoksa, bunun denemesi yapıldı, sizde de işte benim pozitif gördüğüm en büyük kriter Avrupa’da on beş yıl, Türkiye’de on beş yıl, toplam otuz yıl değil mi, bir süreye dayanan bir kullanımınız var ama şimdi orada da doz çok farklı. Ne bileyim ben işte, bir parasetamolü günde 2 gram alırsınız. Şimdi, bundan, ne bileyim işte, ben ihlamur yaprağından içeceğim, 10 yaprak mı içeceğim, 20 yaprak mı içeceğim, 50 yaprak mı içeceğim? Burada tabii en büyük avantaj da terapötik dozla toksik doz arasında çok büyük bir fark var, şu alıştığımız ilaçların dışında, belki o kurtarıyor. Hani bayağı karışık bir şey. Hani böyle biraz bana şey gibi geliyor: “İşte bir tane at var, yabani bir at var, biz bunu ehlileştirdiğimiz kadar ehlileştirelim, bakalım zaman içerisinde ne olacak?” gibi yani benim hayalimde öyle bir şey uyandı.

Bir de çok merak ettiğim için soruyorum: Şimdi şu Küba’da kanser için işte değişik bitkilerin kullanılması. Hakikaten, bunların tıbbi bir sonucu var mı?

Teşekkür ederim.

TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI DR. ECZ. HARUN KIZILAY- Teşekkür ediyorum Sayın Vekilim.

Şimdi, Türkiye’de eczacılık fakültesinde eczacılık eğitim alan eczacılar, öğrencilik yıllarında farmasötik botanikten başlayarak “farmakognozi” dediğimiz, aslında bitkilerin içerisindeki etkin maddelerin tanınması, analizi, bunların ekstraksiyonu ve drog hazırlanmasına ilişkin bütün öğrenimlerini tamamlarlar. Yani aslına bakarsanız, bir bitkinin içerisinde tıpkı normal beşeri ilaçların ihtiva ettiği etkin maddeler gibi etkin maddeler bulunur. Zaten bu tür bitkilerin yani terapötik etkisi bulunan bitkilerin suiistimal edilmesi, yanlış kullanılmasının ortaya çıkartacağı birçok sağlık hasarı ve sağlık sorunu var. Dolayısıyla, aslına bakarsanız, bitkiler de bir kimyasal madde ihtiva ediyorlar ve bu kimyasal madde maalesef sadece eczacılık eğitimi almış olan kişilerin bildiği, daha çok tıp alanında özellikle hekimlerimizin bu konuyla ilgili gerekli eğitimi almadıkları için bilmediği, hatta ön yargılı olduğu bir alan. Şimdilerde Sağlık Bakanlığımızın geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarıyla ilgili kurumsal yapı ve bunun devamında yapmış olduğu eğitimlerle yavaş yavaş hekimlerimiz de aslında bitkiler ve bu bitkilerin nerede nasıl kullanılacağı, içerisinde ihtiva ettiği etkin maddeler ve bunun oluşturacağı farmasötik endikasyon ya da yan etkilerle ilgili bilgileniyorlar.

Yani şunu söylemek istiyorum Sayın Vekilim: Bitkiler bir etkin madde ihtiva ederler, hatta birden çok etkin madde ihtiva ederler ve dolayısıyla bunların mutlak surette kontrollü bir şekilde kullanılması lazım. Bizim geleneksel bitkisel tıbbi ürün tanımımızda “on beş yıl” ya da “otuz yıl” kavramı, aslına bakarsanız, tıpkı parasetamolün çok uzun yıllar kullanılıp da bütün etkisinin, yan etkisinin ortaya çıkıp âdetâ bütün şeyler çıktıktan sonra reçetesiz satılabilmesine ilişkin karar verileceği hâle gelmesi gibi bitkilerle ilgili de bir süreci tarifliyor, “geleneksel bitkisel tıbbi ürün” kavramı. Dolayısıyla, bu ürünler yani öksürük için kullanılacaksa bir ürün; bu ürünün nasıl kullanılacağı, hangi dozda kullanılacağı, tıpkı bir beşeri tıbbi ürün gibi tasarlanarak ve bunun da farmasötik bir forma getirilmesi suretiyle dikkatli bir

şekilde hastaya faydası mı olacak, zararı mı olacak bunun belirtilmesi ve bunun sonucunda piyasaya sunulmasına ilişkin bir kontrol mekanizması kullanılıyor. Yani bitkisel ürünleri faydasız olarak görmek yerine, bunların aslında etkin madde ihtiva ettiğini, gelişi güzel kullanılmaması gerektiğini, hatta şimdilerde fitoterapi eğitimi almış hekimlerimizin bitkisel karışımları reçeteleyerek, bunları tavsiye ederek, bunları hastalarına kullanarak tedaviye yardımcı olacak bir aşamaya geldiği aşamada, bizim kurumumuzun buna ilişkin düzenlemeleri yapması gerektiği konusunda bir çalışmamız var. Şimdi, bundan sonraki süreçte artık hekimlerimizin önemli bir kısmı bunların eğitimini alıyor, eğitimini almış olan hekimlerimiz de fitoterapide yani bitkisel ürünlerle tedavi konusunda reçetelerini üretebilecekler ama kurumumuzun ruhsatlandırmış olduğu ürünler çerçevesi içerisinde. Böyle bir durum var.

Kanserle alakalı sorunuza gelince. Bu, zaman zaman medyada da çokça...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Özellikle Küba örneği.

TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI DR. ECZ. HARUN KIZILAY- Evet, Küba’da biyoteknoloji son derece önemli bir alana gelmiş durumda. Kanserle ilgili etkin maddesi olan ve hâlihazırda şu anda beşeri tıp alanında kullanılan vinkristin, vinblastin etken maddeleri bitkisel kökenlidir bunlar. Dolayısıyla bu konuyla ilgili toptan bunu kabullenmek ya da toptan reddetmek yerine, etkisinin olduğu söylenen ürünlerin mutlak surette klinik çalışmalarının yapılması ve bundan sonra tavsiye edilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

BAŞKAN – Sayın Kabukcuoğlu, buyurun.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Şimdi, tabii, Sayın Başkan bulmuşken soru soracağız.

Şimdi, Sayın Başkan, yani “Zararlı bitkilerde bu etkin maddeler yoktur, işte bunların sağlığa faydası yoktur.” falan, orada değiliz. Tabii ki pek çok ilaçlar bitkilerden elde ediliyor. Mesela, kinin ağacından kinin elde ediliyor, onun kaşesi yapılmış, piyasaya çıkılmış ve etkileri biliniyor.

Şimdi yani tıpta biz en çok şunu yaparız: Randomize prospektif çalışmalar, değil mi? Yani sizin, ne bileyim ben, bu ilaçları çok bilmiyorum da şu anda işte kullandığınız, diyelim ki öksürük örneğimiz olsun, öksürük için verdiğiniz ilacın böyle prospektif randomize bir çalışması var mı? Yani aynı özellikte bin tane, 5 bin tane, 10 bin tane hastayı bir tarafa almışsınız, ilaç vermişsiniz, öbürüne ilaca benzeyen başka bir şey vermişsiniz ve sonuçları değerlendirmişsiniz, böyle bir şey var mı?

Şimdi, tabii insan sağlığını çok önemseyeceksek, bunları değerli bulacaksak, bu verilen ilaçların son derece kontrollü ve dikkatli olunması lazım. Yoksa, hani şimdi biz bu eğitimleri veriyoruz derken, yani siz bu araştırmaları yaptınız, enternasyonal dergilerde yayınlandı ve dünya çapında bilim adamları tarafından kabul görmüş bir çalışma mıdır bu? Şimdi, “Ebegümcini işte ebem de kullanırdı, dedem de kullanırdı. Bu faydalı bir ilaçtır, ben de kullanayım, ne zarar görürüm?” falan bu havada mı gidiyoruz?

TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI DR. ECZ. HARUN KIZILAY – Sayın Vekilim, bu bitkilerle ilgili biraz evvel sunumda da bahsettiğim “monograflar” dediğimiz belli tanımlamalar var. Bu monograflar mutlak surette literatüre dayanan bilgileri ihtiva eder. Yani bir bitkinin içerisindeki etkin maddenin herhangi bir farmakolojik endikasyonu varsa bu, daha önceden literatür çalışmalarına dayandırılmış ve bunun sonucunda da monograf hâline getirilmiş ve evet, buna ilişkin bir etki görülmüştür, buna ilişkin şu tür çalışmalar yapılmıştır diyebiliriz. Dolayısıyla, yani gelişigüzel, herhangi bir şekilde bir bitkiye yeni bir endikasyon atfetmek, herhangi bir şekilde ne bizim ne de sağlık otoritesinin kabul edeceği bir şey. Bunların hepsi mutlak surette literatüre dayanması gerekiyor ve bunun da belli bir spesifikasyonlarının daha önceden belirlenmiş ve uluslararası yayınlarda yayınlanmış olması ve bu yayınlardan sonra da bizim hem üniversitemizdeki bilim komisyonlarımızla hem de kurumumuzun yapmış olduğu çalışmalarla netleştirilmiş olması

gerekiyor. Zaten bizim “geleneksel bitkisel tıbbi ürün” kavramını getirmemizin sebebi, gelişigüzel bir ürünün kullanılmasını sağlamak değil, bu ürüne ilişkin ta başlangıçta doğru bitki, doğru etki, bunun spesifikasyonlarının belirlenmiş olması ve kullanılacaksa şayet, bunların belli dozlarda ve nasıl kullanılacağına ilişkin yapılacak olan o hazırlanmış dosyaların ve bunun sonucunda komisyonlarımızın talep ettiği literatür çalışmalarının sunulmasından sonra bakanlığımız tarafından ruhsatlandırılan ürün. Biraz evvel 20 civarında ürünün ruhsatlandırıldığından bahsettim 9 yıl içerisinde, bu da yaklaşık 3-5 yıl süren titiz bir çalışmayı gerektiren bir aşama.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Siz eczacısınız değil mi?

TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI DR. ECZ. HARUN KIZILAY- Eczacıyım ben.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Peki, ben biliyorum böyle bir ilaç ismi söyleyebilir misiniz? Yani şu bitki şu hastalık için kullanılıyor deyin, örnek bir şey.

TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI DR. ECZ. HARUN KIZILAY - Mesela “ginkgo biloba” dediğimiz Japon ağacının yapraklarından elde edilen bir ekstre şu anda hâlihazırda “teboka fort”tur ticari ismini söylemek gerekirse, bitkisel kökenlidir ve hâlihazırda bu kullanılmaktadır.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Ama şimdi “teboka fort” deyince bambaşka bir şey oluyor, o zaten farmakolojik pek çok aşamadan geçirilmiş, netleşmiş ve kullanılıyor.

TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI DR. ECZ. HARUN KIZILAY - O da bitkisel kökenli efendim yani sonuçta.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Tabii. Şimdi bitkilerden bir ilaç da elde edilebilir, başka şey de elde edilebilir o ayrı da, diyelim idrar yolları enfeksiyonlarına iyi gelen bir şey, hani böyle bir şey var mı? “Teboka fort” dünyada son derece kabul görmüş, testlerden geçmiş bir şey, o çok farklı.

TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI DR. ECZ. HARUN KIZILAY - Mutlak surette buna ilişkin birçok şey var sayın vekilim, yani hangi endikasyonda hangi bitki... Zaten biraz evvel “Biz internet sitesinden yayınlıyoruz.” dediğimiz şeylerde de mesela burada bizim ruhsat verdiğimiz ürünler var endikasyonuna... Mesela burada passiflora incarnata ihtiva eden sedasyon amaçlı kullanılan bir ürün var.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Şimdi şizofreni ya da anksiyetesi olan insana passiflora verebilir misiniz? Passiflora çok defa böyle plasebo olsun diye verilen bir ilaç.

TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI DR. ECZ. HARUN KIZILAY - Yani hafif sedasyon yapması amacıyla.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Yani işte öylesine verilir yoksa bugün bir şizofrena “Al sana passiflora, iyileştiresen seni kardeşim.” demek mümkün mü?

TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI DR. ECZ. HARUN KIZILAY - Doğru değil tabii ki, öyle bir şey de olmaz zaten.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) - Geçende konuşmuştuk ya, koruyucu sağlık hizmetleri noktasında kullanılan ürünler, bunlar ilaç değil ki.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Ama şimdi passiflora, teboka fort öyle değil ki.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) - Almanya’da sarı kantaronun tedavide kullanıldığını biliyor musunuz hekimler tarafından? Yani siz biraz daha ilaç gibi bakıyorsunuz.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Valla biraz ilaç gibi bakıyoruz biraz da şunun için bakıyorum: Ben bu ilacı aldığım zaman, işte bir hastam geldiği zaman “Kardeşim al sen bu ilacı kullan, testlerden geçmiş.” bile demek zor. Ondan benim bir yakınım hastalandığı zaman işte “Anacığım sen şunu iç, kardeşim sen şunu iç.” demek çok zor. Ama şimdi siz de ya da ben bunu tam kavrayamıyorum yani öyle bir mevkiye oturtuyorsunuz ki yani işte ilaçlar budur, bunlara değer verin, kullanın, işte geleneksel tıptan bihabersiniz, bunlar önemlidir, sağlık dünyasına girmesi lazım falan öyle bir havaya giriyor.

TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI DR. ECZ. HARUN KIZILAY - Sayın vekilim, şunu söyleyeyim, bizim kurum olarak yaptığımız çalışmalar titiz bir şekilde, içerisinde etkin madde ihtiva eden ve bunlar literatüre dayanmış, hangi endikasyonlarda kullanılması gerektiği uzunca sürelerde kullanılmış, bunun sonucunda oluşmuş olan bilgi birikimi nedeniyle ruhsatlandırılan ürünler. Siz tabii ki şeyde haklısınız, şu anda bir kavram karmaşası var “gıda takviyesi” adı altında binlerce, on binlerce ürün piyasada bulunuyor ve bunlara bir biçimde farmakolojik endikasyon atfediliyor. Dolayısıyla bu kavram karmaşasının içerisinde Bakanlığımızın görev alanına giren yaptığımız çalışmalar sanki onlardan bir tanesiymiş gibi algılanabilir, halbuki öyle değil. Sağlık bakanlığının ruhsat verdiği geleneksel bitkisel tıbbi ürünler mutlak surette literatür çalışmasına dayanan ve bilim komisyonları tarafından titizlikle incelenmiş farmosötik forma getirilmiş, tıpkı bir ilaç titizliğiyle belli aşamalardan geçirilmiş olan ürünler.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Sayın Başkanım, kusura bakmayın biraz diyalog gibi oluyor ama.

Şimdi siz böyle dedikten sonra, diyelim bir ilaç bulduk “Bu hemaroidde iyi geliyor.” dediniz. Şimdi Amerika’ya gidince de kullanabilmeli, İngiltere’ye gidince de kullanabilmeli her yerde kullanabilmeli yani böyle dünya literatürüne girmiş böyle bir çalışmamız var mı?

TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI DR. ECZ. HARUN KIZILAY - Dünya literatürüne girmiş olan ürünlere ruhsat verdik.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Teşekkür ederim sağ olun.

BAŞKAN – Buyurun.

REFİK ÖZEN (Bursa) - Sayın vekilim biraz önyargılı gibi yaklaşıyor bitkisel ürünlere, öyle hissediyor, belki yanlış düşünüyorum.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Doğru, aslında bir önyargım var.

REFİK ÖZEN (Bursa) - Şöyle bir şey de tahmin ediyorum ki şu anda kullanılan ilaçların da birçoğunun farklı yan etkileri ve insanın bünyesine zarar verdiği de bir gerçek. Şimdi doğal olarak burada şahsen vekilimden bu bitkisel ürünlerle alakalı nasıl fayda sağlayabiliriz noktasında bir önerisi varsa onları duymayı arzu ederim hem bir doktor olarak hem bir hekim olarak yetkili arkadaşlar da buradayken. Yani eleştiri elbette getirelim ama bu sadece Türkiye’nin üzerinde düşündüğü, tartıştığı, çalıştığı bir husus değil dünyada da -Nevin Hanım’ın da bahsettiği gibi- Almanya’da da birçok bitkisel ürünün şu anda kullanıldığı bir gerçek. Biz de ülke olarak bundan ne kadar fayda sağlayabiliriz hem üretim anlamında hem katma değer anlamında hem de tıbbi anlamda? Dolayısıyla bu kadar çok önyargılı muhalefet ederek yaklaşılmasını da çok doğru bulmadığımı da ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Valla ben şimdi otuz yıllık doktorluk yaptım, şimdi insanın sağlığı olunca hâliyle büyük bir titizlik var, hani şu ilacı var veya... Ben her zaman şunu düşünürüm, baş ağrısına şu ot iyi gelir, al sen bunu ye deseler, ben bunu yiyemem ya da içmem, bunu içmeyince hastalara tavsiye etmek çok zor. Dediğim gibi bizim esas altın araştırma yolumuz prospektif randomize çalışmalar, değil mi sayın hocalar?

BAŞKAN – Buyurun.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) - Sayın vekilim, çok özür diliyorum, bir hekim olarak sizin o şeyinizi anlayabiliyorum ama geçen hafta İbrahim bey bir şey söylemişti dikkatinizi çekmiştir. Sadece 1,5 milyon gibi bir rakam telaffuz etti, ödediği vergi, hatırlıyor musunuz?

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Kendi mi ödemiş?

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) - Evet.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Allah daha çok versin, kazanıyordur.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) - Şuna geleceğim, bir şekilde bu tür ürünlere bir talep var halk tarafından.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Evet doğru.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) - Bunun da en sağlıklı ve doğru olanı Sağlık Bakanlığı tarafından kontrol edilmesi.

BAŞKAN - Ruhsatlandırılması...

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) - Aynen öyle.

Şimdi standardizasyonla ilgili laboratuvarlarımız yeterli midir ve bu sağlanabilirse bitkisel hammaddelerde daha fazla gelir elde etme imkânı olur mu ülke için?

TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI DR. ECZ. HARUN KIZILAY - Sayın vekilim, kurumumuzun laboratuvar kapasitesi bu tür standardizasyonları için yeterlidir, zaten yeterli olamadığımız durumlarda değişik kurumlardan, üniversitelerimizden, TÜBİTAK'tan da yardım alıyoruz ve bu konuda herhangi bir sorun yaşamıyoruz. Bu tür ürünlerin gelişmesi ama doğru bir şekilde ruhsatlandırılarak yani bir kavram kargaşası, kurumlar arasında farklı uygulamalar değil işin gerçek sahibi Sağlık Bakanlığı otoritesinde bunların yapılmış olması bu ürünlere olan güveni artıracak hatta bu ürünlerin ihracatını da sağlayarak aslına bakarsanız Türkiye'de yetiştirilecek olan tıbbi ürünlerin ekonomiye kazandırılmasına da büyük katkı sağlayacaktır diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Başka? Siz bir katkıda bulunacaktınız herhalde.

Buyurun.

TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU BİTKİSEL VE DESTEK ÜRÜNLERİ DAİRE BAŞKANI UZMAN EZC. FİKRİYE HANDAN ÖZTUNCA - Ben kısa bir ekleme yapacaktım Sayın Başkanımızın söylediklerine.

Şimdi, ilaçlarla aynı direktifle regüle ediliyor Avrupa'da, onu belirtmek istedim ben geleneksel bitkisel tıbbi ürünler, farkı aslında ürünlerin kaliteli, etkili ve güvenli olması, üç parametreden bahsederiz ilaçlarda, aynı zamanda geleneksel bitkisel tıbbi ürünler için de aynı şekilde, farkı sadece randomize klinik çalışmaların literatürlerle kanıtlanıyor olması. Bu şu demek aslında, bitmiş olmasından bahsettik bir ham drog ya da bitkinin kendisinden bahsetmiyoruz, formülüze edilmiş hâlden bahsediyoruz. Dolayısıyla dozu, endikasyonu spesifik olacağı için bunun etkililiğinden ve endikasyonundan da

söz edebiliyoruz. Ama tabii ki şunu da belirtmek lazım kansere iyi gelen ya da MS’i iyileştiren bir geleneksel bitkisel tıbbi üründen bahsedemeyiz ama bahsedilen, izin verilenlerin endikasyonları da güvenle hekimin reçete edebileceği ve etkililiği kanıtlanmış olan ürünler aslında, bunu eklemek istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Çok sağ olun Sayın Genel Müdüürüm. Çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi de Türk Eczacıları Birliği Merkez Heyeti üyesi Eczacı Mine Erdoğan Hanımefendiyi sunum için davet ediyorum.

4.- Türk Eczacıları Birliği Merkez Heyeti Üyesi Eczacı Mine Erdoğan’ın, bitkisel drog üretimi, tıbbi aromatik bitkilerden maksimum faydanın sağlanması için yararlanılması gereken birimler ve öneriler hakkında sunumu

TÜRK ECZACILARI BİRLİĞİ MERKEZ HEYETİ ÜYESİ ECZ. MİNE ERDOĞAN - Değerli Başkanım, komisyonumuzun değerli üyeleri; ben de hepinizi Türk Eczacıları Birliği adına saygıyla selamlıyorum.

Bitkisel ürünlere ilginin giderek arttığı bugünlerde bitkiden ilaca giden sürecin birçok sorunu olduğu aşikâr. Bu alanda oldukça yoğun bir eğitim sürecinden geçen biz eczacıların yani yetkinliği olanların etkinliğinin de artırılmasının gerektiğini bu toplantıda daha çok anladım çünkü sayın vekilimizin endişelerinin birçoğu bu alanda aslında bilgi sahibi olmayan, yetkinliği olmayan kişilerin çok fazla söz sahibi olabilmesinden kaynaklanıyor. Yetersiz kişilerin yanlış yönlendirilmeleriyle halk sağlığını tehlikeye atacak boyutta bitkisel ilaçların kullanımı şu anda mevcut. Sayın TİTCK Başkan Yardımcımızın da anlattığı gibi bu konuların Sağlık Bakanlığının gündeminde yoğunca yer aldığını biliyoruz ve bu sürecin tamamen Sağlık Bakanlığı gündeminde yürütülmesinin önemini de bu komisyonda da şimdi çok daha iyi görebiliyoruz. Hâlen birçok ürünün ruhsatının, daha doğru ruhsat değil de izninin Tarım Bakanlığından veriliyor olması aslında bu alanın önemli sorunlarından bir tanesi.

Türk Eczacıları Birliği bünyesinde faaliyet gösteren komisyonlardan biri de Bitkisel Drog Üretimi, Drog ve Tohumculuğu, Drog Ecza Depoculuğu Komisyonu. Bu komisyonun başkanlığını bu dönem ben yürütüyorum. Bizler de bu komisyonda alandaki sorunların tespitini yaparak çözümler geliştirmeye çalışıyoruz. Konuyla ilgili yetkinliği olan biz eczacılar olmamıza rağmen -az önce de söylediğim gibi- tıbbi aromatik bitkilerin üretiminde, pazarlanmasında, tüketiciye sunumunda bilimsel donanım ve tecrübeden yoksun kişiler kendilerine çok fazla yer bulabiliyorlar. Bizler fakülte dönemimizde farmakognozi, farmasötik botanik ana bilim dallarında lisans programı içerisinde aldığımız derslerin yanında birçok seçmeli dersi de tamamlayarak mezun oluyoruz. Beş yıllık lisans eğitimi sırasında farmakognozi, farmasötik botanik, fitoterapi ve drog ve ilaçları isimleriyle aldığımız derslerin teorik ve pratik eğitimleri haftada en az bir günümüzü kapsayacak şekilde gerçekleşiyor. Ayrıca teknolojik alanda bitkilerin bir diğer kullanım alanı olan kozmetoloji konusunu içeren derslerimiz de müfredatta yer alıyor, hocalarım da burada, onlar da bu konulardan bahsedeceklerdir. 2014 yılında yapılan yasal düzenlemeyle eczalara fito farmasi alanında lisans sonra uzmanlık imkânı da sağlandı. Eğitimini başından sonuna kadar aldığımız bu alanda uygulama için ise üretimden hastaya ulaştırılana kadar pek çok paydaşla iş birliği içerisinde olmamız gerektiği de açıktır. Tıbbi özelliği olan bitkinin yetiştirildiği bölgeden kullanılacak kısmının toplandığı saate kadar pek çok etkenin verimi artırmada etkili olduğunu biliyoruz. Bu konudaki bizim görüşlerimiz Türk Eczacıları Birliğinin bu alanda üretimde dahi model oluşturacak organizasyonların içerisinde olmak istemekte. Ayrıca elde edilen ürünün AR-GE çalışmaları, kalite, güvenilirlik ve etkinliğinin ölçülmesinin yapılabileceği novagenix laboratuvarına da

sahibiz. İyi tarım uygulamalarıyla yetiştirilmiş bitkilerden etken maddesi standardize edilmiş iyi üretim uygulamaları GNP'yle üretilmiş ürünlerin sahada bulunabilirliğinin ve kullanılabilirliğinin sağlanması için çalışmalar ve gayret içerisindeyiz şu anda. Bu şartları sağlayan üreticilerin sayısı yavaş yavaş artmaya başladı ülkemizde ancak bunların sayısının daha da artırılması için birtakım teşviklere de ihtiyaç var. İlk sunumda izlediğimiz gibi tahsis edilebilecek alanlarda bu işlerin bütün paydaşlarla birlikte yürütülmesinin önümüzdeki günlerde gerçekleşmesini umuyorum.

Ülkemiz endemik bitkiler yönünden oldukça zengin bir doğaya sahip fakat ülkemizde tarımı yapılarak üretilen tıbbi ve aromatik bitkilerin miktarı çok az. Genellikle dünyanın birçok yerinde olduğu gibi bitkiler doğadan toplama yoluyla elde ediliyor haşhaş, kimyon, anason, kekik, gül üretim bakımından en fazla tarımı yapılan tıbbi aromatik bitkiler arasında yer alırken defne, ıhlamur çiçeği, meyan kökü gibi bitkiler doğadan toplanarak elde ediliyor.

Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği'nin 2014'te Resmî Gazete'de yayınlanmasıyla yönetmelikle 15 tane alternatif tıp yöntemi yasallaştı. Bunların içerisinde fitoterapi uygulamaları kullanım oranı açısından birinci sırada yer alıyor ve büyük bir pazar payı var. Bitkisel ürünlerin bu kadar rağbet görmelerinin birçok nedeni var. Genel olarak bunların doğal oldukları için daha güvenli, yan etkilerinin daha az olduklarına inanılmasının yanında hastaların kendi tedavilerinde söz sahibi olmak istemeleri, konvansiyonel ilaçların yan etkilerinden ürkmek, kronik hastalıklarda ve kanser gibi hastalıklarda çaresizlik gibi nedenlerle bu ürünlere talep artmaktadır. Burada söylemiyoruz ki biz bu ürünlere talep artmakta ancak kansere çözüm bulabiliyoruz." gibi bir yorum yapmayalım, onu demek istemiyorum. Ancak bilinçsiz kullanımlarda bitkilerle tedavinin birçok riski var. Bitkisel ürün ve ilaçlar arasındaki farmakokinetik etkileşimler ilaçların emilim, dağılım, metabolizma ve atılımında değişikliklere neden olurlar. Bitkisel ürünün kendisinin toksik olabileme ihtimali dışında, birlikte kullanıldığı sentetik ilaçlarla ciddi etkileşimlere girebilme ihtimalleri de değerlendirilerek tedavide kullanılmalı ve tedavi planı bunlar hesaplanarak yapılmalıdır.

Özet olarak: Söz konusu tıbbi aromatik bitkilerin nerede, hangi cinsinin yetiştirilip maksimum fayda sağlayacak şekilde ürün hâline getirilmesi, yeni ürün geliştirmede AR-GE konusunda, ayrıca kozmetik sanayisi için değerli ürün yetiştirmede akademideki hocalarımızın bilgi ve tecrübelerinden, üretim yeri ve cinsi belirlenmiş bu ürünlerin iyi tarım uygulamalarıyla üretilmesi için ziraat mühendislerimizden, yetişen üründen iyi ve doğru mamul elde etmek için, GNP standartlarında ürün elde edebilmek için eczacılarımızdan, kime ve ne şekilde uygulanacağına karar vermekte yetkili olan ve teşhisi koyacak olan hekimlerimizden, teşhisi konulmuş hastaya ürünü tüm riskler, farmakovijilans ve faydaları da göz önüne alınarak sunulacak olan eczacıdan yararlanmak gerekmekte. Ayrıca, tüm bu uygulamaların doğru zeminde yürütülmesini sağlayacak mevzuat düzenlemelerinin de hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Avrupa'da hekim ve eczacıların güvenli bir şekilde kullandıkları iki kaynak var: Biri, EMA, Avrupa İlaç Ajansı monografları; diğeri de ESCOP, Avrupa Bilimsel Fitoterapi monografları. Bu kaynaklarda tıbbi bitkilerin kullanım şekilleri, dozları, ilaç etkileşimleri gibi bilgiler yer alıyor. Bir de farmakopeler var. Bunlarda ise Avrupa farmakopesi veya Türk farmakopesini esas alıyoruz. Bu farmakopelerdeki monograflarda ise önce drog tanımlanır ve sonra teşhis, miktar tayini ve kaliteyi belirleyen analizler yer alır, farmakolojiyle ilgili bilgiler yer almaz. Eczacılıkta kullanılan bitkilerin bu farmakopelerdeki standartlara uygun özellikler taşıması gerekir.

Fitoterapi, eczanelerde yeni bir alan olduğu izlenimi yaratsa da gelenekten geleceğe eczacılık faaliyeti alanının içerisinde. Bu sebeple, biz eczacılar, alanda varlığımızı güçlendirecek halk sağlığını önceleyen çalışmaların içerisinde hep olduk bundan sonra da olmak istiyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz.

Sorusu olan...

Şimdi de Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmasötik Botanik Anabilim Dalı Başkanı Profesör Doktor İffet İrem Tatlı Çankaya hocamızı davet ediyoruz.

Buyurun Hocam.

5.- Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmasötik Botanik Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. İffet İrem Tatlı Çankaya'nın, bitkiden ilaca giden yolda neler yaptıkları, AR-GE ve ÜR-GE çalışmaları hakkında sunumu

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; teşekkür ediyorum öncelikle davetiniz için, sağ olun.

Ben aslında çoğu komisyonda görevli olan arkadaşlarımla beraber daha önceki çalışmalarda yaptığım bir sunumu anlatacağım ama birazcık faydası olacağını düşünüyorum şu anda.

Bitkiden ilaca giden yolda biz neler yapıyoruz, AR-GE ve ÜR-GE çalışmaları neler? Biraz hızlı geçmeye çalışacağım.

Burada az önce dinlediğim ve sorulan sorulardan kaynaklanan sebeplerden dolayı şöyle demekle başlamak istiyorum aslında: Bizim bir geleneğimiz var, orada hep eksiklikler kalıyor. Bu geleneklerimiz içerisinde bitkiler var ve tarihin geçmiş yıllarından bu yana biz bu bitkileri her aşamada kullanıyoruz ve kullanmaya da devam edeceğiz.

Baktığımızda, en önemli şey, ülkemizin bulunduğu coğrafi konum. Ülkemiz iki kıta arasında bir köprü görevi görüyor ve 3 fitocoğrafik bölgeden oluşup bitkilerimiz çok kıymetli ve çok zengin bir floraya sahibiz. Bununla beraber de sağ alt köşede görmüş olduğunuz üzere, yıllardır bir yabancı bilim adamının hazırlamış olduğu bir floramız varken bundan birkaç yıl evvel başlayan ve Cumhurbaşkanlığı himayesinde sürdürülüp hâlihazırda iki tane volümü çıkmış olmak üzere 2 volümlük resimli Türkiye floramız yayımlandı ve bitkilerimizin zenginliğinden bu şekilde bahsedebiliyoruz ve üstte görmüş olduğunuz çizim de yine araştırmacı ve bilim insanlarımızın kendi bilimsel bitki çizimleriyle yapmış oldukları bitkilerdir.

Floramıza baktığımız zaman, koyu renkli görünen kısımlar ülkemizin endemizm oranını göstermekte. Yaklaşık üçte 1 olmak üzere endemik bitkilere sahibiz. Bunlardan bizim de araziye çıktığımız zaman çekmiş olduğumuz fotoğraflardan birkaç tane koymak istedim.

Dünyanın 8 gen merkezi var iken ülkemiz 2 tane gen merkezinin üzerinde oturmakta ve tahıl ve bahçe bitkileri açısından oldukça önemli bir konuma sahibiz. Belki ismini duymuşsunuzdur, örneğin, geven bitkisi (astragalus) ki ülkemizde bir firma var ve bunu yurt dışına şu anda ham madde olarak ihraç etmekte, aynı zamanda Abdi İbrahim ilaç firmasına da çok yoğun olarak vermekte veya verbascum bitkisi. Bu tip bitkilerin gen merkezi konumundayız. Yine baktığımızda, alıç gibi, badem gibi pek çok bitkinin veya meyve ağaçlarının yine gen kaynağını oluşturmaktayız. Tıbbi ve aromatik bitkiler yanında, önemli olan bir de boyar maddeleri veren bitkilerin de aynı zamanda çok önemli bir florasını oluşturmaktayız.

Burada görmüş olduğunuz üzere bir literatür bilgisi var. Bu literatür bilgisinde öncelikli olarak önemli alanlarımızdan biri olan etnobotanikten bahsetmek istiyorum. Bu etnobotaniğe baktığınızda, özellikle kırsal bölgelerde yaşayan kişilerin atalarından edindikleri bilgilerle günümüze yansıtıkları

kullanım şekillerine en basit ilaç şekilleriyle sunmalarıdır halk ilaçları ve biz çalışmalarımıza buradan yola çıkarak başlıyoruz ve yeni ilaç keşiflerine geçiyoruz. Belki tahmin edemiyoruz ama baktığımızda pek çok etken maddenin ve ilacın bitkisel kaynaklardan, doğal kaynaklardan elde edildiği... Bunlardan bir tanesi örneğin, porsuk ağacıdır ve günümüzde hâlâ daha antitümöral amaçlı kullanılmaktadır. Bir diğeri, ülkemizin bitkisi olmayıp hani dünya üzerinde de bu tip bitkilerin olduğu Filipinler’de *Catharanthus roseus*dan elde edilen vincristine, vinblastine etken maddelerinin hâlen daha kullanılıyor olmasıdır. Yine ülkemizde *digitalis lanata* bitkisinden elde edilen bir etken madde formunda yani ilaç olarak yer alan digoksiden bahsedebiliriz aynı zamanda. Bitkiden ilaca giden yolda biz bitkisel ürün pazarının içerisinde yer almalıyız diyorum.

Burada 7 binden fazla madde ilaç hâlinde tedavide kullanılan temel ilaçlar listesinde yüzde 11’i bitkisel kaynaklı, 120 tanesi etnobotanik çalışmalarla ortaya çıkmış. Az önce yine arkadaşlarım bahsetti, yüzde 80’i geleneksel tedavi için kullanılmakta bu bitkilerin çoğunluğunun. Baktığımızda, NCI yani Amerika’da Ulusal Kanser Enstitüsünün yaklaşık on yılda 53 bin maddenin 37.500’ünün bitkisel olarak taraması yani bu araştırmalarda kullanması, tanımlanan ilaçların yüzde 40’ının bitkisel olması –yine az önce vekilimin söylediği gibi- sarı kantaron bitkisinin Almanya’da 7’nci en çok satan reçeteli ilaçlar listesinde yer alması önemli etkenlerden biridir.

Baktığımızda, Avrupa’da, özellikle Almanya’da ve Fransa’da bu bitkisel ilaç pazarının çok yüksek olduğunu ama Türkiye’de hâlâ daha bitkisel kaynaklı bu pazarda yerimizin çok az olduğunu görmekteyiz. Fakat 2006 yılına baktığımızda, yine az önce konuştuğumuz Tebokan ilacı 75 milyon dolar satarak ve dünyada en fazla satılmış ve reçetelenmiş ilaç olarak piyasaya çıkmıştır.

“TAB” diye nitelendirdiğimiz tıbbi ve aromatik bitkiler piyasası 2000 yılında yaklaşık 60 milyar dolarlık bir pazar iken gitgide büyümekte ve bugün bu yıla baktığımızda pek çok marketlerde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çok yüksek yüzdelerde yer aldığını görmekteyiz.

Öncelikli olarak bitkilerin seçimini yapıyoruz, bitkilerin yetiştirileceği alanlar belirleniyor ve iyi tarım ve toplama uygulamalarıyla... Burada tabii ki geleneksel bitkisel tıbbi ürün olabilmesi için Tarım ve Orman Bakanlığından ricamız, iyi tarım, toplama uygulamalarında bu çiftçilerin veya arazi sahiplerinin tıbbi bitkileri bu amaçla yetiştirebilmeleri, iyi tarım, toplama uygulamaları ve bu şekilde üreticinin bir beyan formu hazırlayabilmesi.

Bitkilerin seçiminde biz genellikle etnobotanik bilgilere dayanarak seçimlerimizi yapsak da yine de rastgele seçimler olabilir, literatür, enformasyon seçim teknikleri veya bazı database’leri kullanarak bitkileri seçip kullanabiliyoruz tedavi amacıyla.

Bazı ilaçlar var ki doğal kaynaklı ilaçların yapısını değiştirerek veya yan etkilerinden yararlanarak piyasaya çıkmış olan ilaçlar var. Bunlardan bir tanesi de Minoksidil’dir mesela. Var olan ilacın yan tesiri incelenerek bu etkiden sorumlu bir başka bileşikle yan etkilerinden dolayı ortaya çıkmıştır.

Burada bir sloganımız var ki bizim ülke olarak hedefimiz, amacımız “me too” olmamalı, “mine is better” olmalı. Ben bunu her yerde vurgulamak istiyorum. Yani hiçbir zaman belirlenmiş bir pazarda yanında, evet, yer almalıyız ama öncelikli olarak kendi ürünlerimizi hâlihazırda sunup piyasaya çıkabilmeliyiz.

Biz bunları yaparken bitkileri morfolojik ve anatomik olarak inceliyoruz, filogenetik amaçlı yani DNA’larını inceliyoruz ve bilimsel olarak ikili adlandırma sistemiyle tam teşhislerini yapıyoruz bitkilerin. Toplama ve hasatta ise pek çok iyi tarım, toplama uygulamalarını içeren, bitkilerin tanımlanmasından başlayan, toplanması ve daha sonra kalite güvencesi ve dokümantasyona kadar giden verileri içeren iyi tarım, toplama uygulamalarına göre yetiştirilmesini sağlıyoruz. Burada bir örnek vermek istiyorum:

Örneğin bir üretici yaprakları istediği zamanda toplayamaz ya da bitkinin kullanılan kısmı çiçekleri ise istediği zamanda toplayamaz. Örneğin, çiçekler daha tomurcuk hâlindeyken toplanır gibi bilgilere sahip olması gerekir ya da toprak altı kısımları ne zaman toplamasıyla ilgili bilgilere sahip olması gerekir. Kurutmaları çok özellikli alanlarda, gölgede, rutubetsiz alanlarda, belli sıcaklıktaki bölgelerde, yine paketleme ve depolamanın da buralarda yapılmasını sağlıyoruz.

Elbette ki ekolojik anlamda çevreye zarar vermemek birincil görevimiz ama doğadan toplanan pek çok bitki var. Toplanarak zarar verilenlerin ise tıbbi bitki kültürü çalışmaları yapılıyor. Yine İstanbul’da, Zeytinburnu’nda, Beziâlem’de, Konya’da, Çorum’da, Yalova’da, pek çok bölgede tıbbi bitki kültürü yapılarak ve hâlihazırda da bekleyen bir pazar var bizi, yakında gelecek olan bir Çin pazarı da var ve onlara üretim yapacak alt kapasiteyi sağlamaya çalışıyoruz.

Tabii, farmakopelerden bahsedildi. Farmakope çok önemli bir referans kaynaktır. Biz aynı zamanda Avrupa farmakopesi komisyonlarına katılıyoruz. Bu komisyonlarda önemli olan şey şu ki: Aynen böyle bir masanın çevresinde Avrupa’da bütün ülkeler kendi ilaç firmalarını bu masanın çevresinde toplayıp kendi özelliğindeki bitkiyi eğer farmakopeye yerleştirebilirse pazarı o bölgeye çekiyor. Bu ne demek? Ben kendi ülkemin bitkisini gerekli ve en yüksek kalitede ve verimde etken maddeyle yetiştirip öncelikli kendi farmakopeme, ulusal farmakopeme, oradan Avrupa farmakopesine –az önceden beri bahsedilen-monografları şeklinde yerleştirebilsem ilaç pazarını bu tarafa çekerim demek yani o kalitedeki bitkiyi ülke olarak ben veriyorum anlamına gelir.

Pek çok şeyleri, doğru tür, en etkili tür, toplama zamanları, bunlar az önceden beri konuşuldu ama buradaki en önemli şey ve dozu ayarlamadaki en önemli şey ise “standardizasyon” kelimesidir. Bundan birazdan bahsedeceğim.

Tabii ki ağır metallerden bahsedildi. Tüm bu pestisitler, aflatoksinler, mikrobiyolojik kontaminasyon, ağır metal analizleri, bunların hepsi farmakope gerekliliklerine göre hem bitkide hem de bitmiş üründe yapılmakta.

Tabii ki bitki doku ve hücre kültürünün yeri de çok büyük. Biyoteknolojik anlamda bu pazarda yine yer alıyoruz. Bu şekilde köklendirme ortamında çalışmaları yapılmış bitkiler de var. En önemli şey, etkililik, kalite ve güvenlik. Eğer biz bir bitkiye “tıbbi” adını verebilmek istiyorsak bu üç kriteri sağlamak durumundayız, aynı şekilde ilaçta da bunu sağlamak durumundayız, referanslarımız da farmakopelerdir.

Buradan bir formülasyon geliştirilmesi ve tıbbi ürüne geçiyoruz. Bu formülasyondaki son ürünler bizim için neler olabilir? Bakın, pazar ne kadar büyük? Tıbbi ve aromatik bitkileri ham drog hâlinde, tıbbi çaylar hâlinde, takviye edici gıdalar, nutrasötikler, geleneksel bitkisel tıbbi ürünler, homeopatik tıbbi ürünler, yardımcı maddeler, sentez başlangıç maddeleri gibi pek çok alanda kullanabiliyoruz.

Biz bunları hazırlarken pek çok ekstraksiyon metoduyla hazırlıyoruz. Bu ekstraksiyon metodunda ise baktığınızda, “standardizasyon” dediğimiz, bitkilerin içerisinde etkin olarak bulunan madde veya madde grupları üzerinden bitkide bir ayarlama işlemi yapıyoruz, bitki ekstresinde. Standardizasyon, bir ayarlama işlemidir. Dolayısıyla bitkisel bir ürünü verirken aynen siz herhangi bir konvansiyonel ilaçta bir tableti aldığınızda, şu kadar miligram dozda, günde şu kadar kullanmanız gerekiyor dediğinizde biz etken madde üzerinden, marker bileşikler üzerinden yaptığımız bitkisel ekstreyi ayarlama işlemi sonucunda da yine aynı şekilde günde 2 defa, 3 defa bu kadar miligram, şu kadar dozda bunları alabilirsiniz diyebiliyoruz. Bu tamamen standardize bitkisel ekstreyi ham madde kaynağı olarak oluşturmakla alakalı bir durum.

Bunları yaparken tabii, takviye edici gıdalardan az önce yine bahsettik. Herhangi bir şekilde endikasyon belirtmeyen ürünlerdir, gıdalardaki miktarı da aşamazlar. Bununla ilgili olarak bir örnek vermek istiyorum size, bu bizim kendi fakültemizde yapılan bir çalışma. Yine ginkgo bilobadan bahsedeceğim. Ginkgo biloba hafif ve orta derecede demansta, serebral yetmezlikte kullanılan bir bitki ancak bunun bir preparatı var. Bu preparatı yurt dışında tebonin, ülkemizde tebokan. Bu “EGB 761” dediğimiz standardize ginkgo biloba ekstresinin patent almış rakamsal olarak kodudur. Bunu Willmar Schwabe firması alıyor ve Abdi İbrahim buraya getirip yapıyor ve yaptığında da içindeki, sağ taraftaki görmüş olduğunuz pek çok etken maddeler üzerinden yüzdelere vererek standardize hâle getiriyor yani bu bitki ekstresini ayarlıyor.

Bir de takviye edici gıda formunda olan bazı ürünler var ki piyasada biz zaten onlara hiçbir şekilde güvenmiyoruz. Neden? Eş değerliğine baktığımızda bunların, Tebokan Fort Vademecum’da geçerken, diğerleri piyasada herhangi bir ortamda, bir internet ortamında ya da elinde valizle dolaşan kişilerce bile satılabilen preparatlar hâlinde dolaşırken, örneğin içinde bir alerjik reaksiyona sebep olacak linoleik asitlerin 5 PPM’den fazla olmasını istemezken bu tip ürünlerde çok fazla olduğunu ve kesinlikle farmasötik anlamda eş değer kabul edemeyeceğimizi ve zaten bir bitkisel ilaç olarak değerlendiremeyeceğimizi belirtiyoruz.

Yine aynı şekilde, baktığımızda içindeki bileşenlerin Sağlık Bakanlığından ruhsat verilmiş bitkisel ilaç ya da geleneksel, bitkisel ürün formatında olduğunda uygun değerleri verdiğini ancak takviye edici gıda formunda, burada görmüş olduğunuz 4 tanesi Amerikan menşeli, 3 tanesi Türkiye’den çıkma ürünler üzerindeyse hiçbirinde beklenen içeriklerin olmadığını ve kullandığımız zaman hiçbir fayda sağlayamayacağını, tamamen maddi anlamda bir zarar olacağını...

Yine, piyasaya çıkan Ginkgo biloba çaylarının hiçbir şekilde suda çözülen bileşenleri taşımadığı için bir etkisinin olmayacağını belirtmemiz gerekir. Kaç bardak içersek içelim bu etkileri sağlayamıyoruz.

Sayın vekilimin söylediği kısımda ise biz bir bitkisel ilaca giden yolda öncelikli olarak biyolojik aktivite yönlendirmeli fraksiyonlama yani BAYF tekniğiyle ekstreden etken maddeye kadar giden yolakta her aşamada aktivite testlerini yapıyoruz. Aktivite testine cevap veren fraksiyonlardan ilaç adayı moleküle veyahut da ortamda bir sinerjik etki varsa tüm bitkiyi bitkisel ekstre, standardize bitkisel ekstre hâlinde kullanmayı tercih ediyoruz. Fakat bu aşamada görmüş olduğunuz üzere toksikolojik anlamda, farmasötik anlamda tüm testlerini gerçekleştiriyoruz. Bu şekilde olup da tek bir madde değil de birkaç maddeden ileri gelerek standardizasyonları yapılmış pek çok ürün var piyasada. Mesela Felis de yine Almanya’da standardize sarı kantaron ekstresi olarak bulunan bir ilaçta ülkemizde yok ama ülkemizde Tebokan var, karaciğer hastalıklarında kullanılan Legalon fort var, Umka var, gibi birtakım ürünler bulunmakta.

Tıbbi bitkilerdeki etki pek çok faktörlere bağlı olabilir, bunları hızlıca geçmek istiyorum ama nasıl kullanacağımızı bilmemiz gerekir. Örneğin eğer ki bir bitki, burada sarmaşığı göstermek istedim, Hedera helix, çok da zehirli bir bitkidir, taze yaprakları zehirlidir, doğrudan çay olarak içtiğiniz zaman ölürsünüz. Ama bu bitkinin piyasada standardize bitkisel ekstre olarak bir ilacı var ki bitkisel ilacı o da Prospan’dır ve hekimler tarafından da reçete edilir ve çocuklara da yazılır. Dolayısıyla, bitkileri doğru kullandığımız, kısımlarını doğru bildiğimiz, neresini kullanacağımızı bildiğimiz zaman doğru ürüne ulaşabiliriz.

Geleneksel, Bitkisel, Tıbbi Ürünler Yönetmeliği 2010’da çıkmış, bitkisel ürünlerde hangi kısımlar olacağı buna göre tanımlanmış fakat tabii sizin de bahsettiğiniz üzere faz çalışmaları nedeniyle çok uzun yıllar değerlendirilmesi gereken bir çalışma var ama gelenekselliğini kanıtlamış olan bitkilerde, belli bir yıllık süreç içerisinde kanıtlamış olanlarda literatür değerlerine bakıyoruz. Buradaki standardizasyon

aşamalarında ise iyi tarım toplama uygulamaları, iyi laboratuvar ve iyi üretim uygulamaları olmayan hiçbir ortamda tıbbi anlamda bitkisel ürünün üretilmeyeceğini belirtmek isterim. Artı, iyi klinik uygulamalarıyla beraber bir klinik şartlarında randomize kontrollü pek çok çalışmayla, karşılaştırmalı çalışmalarla tanımlandıktan sonra, literatürler verildikten sonra değerlendirildiğini de söylemek isterim. Laboratuvarlarımız bu şekilde. Tabii ki burada önce bir laboratuvar ortamında başlayıp pilot ölçek ve daha sonra da endüstriyel ortamlara geçmek için aynen konvansiyonel ilaçların üretim şemasında ve şeklinde olduğu üzere bitkisel ilaçlar da üretilmekte ve raf ömrü analizleri, bitmiş ürün analizleri aynen ilaçta olduğu gibi yapılmakta. Bunun için pek çok ekstraksiyon teknikleri kullanılmakta.

Yine şöyle bir örnek verebilirim, örneğin ülkemizde ada çayı, *salvia officinalis* ülkemizde doğal olarak yetişen bir tür değildir, kültürü yapılan bir türdür. Farmakopelerde “officinal” olarak geçen tür olduğu için *salvia officinalis* tıbbi olarak değerlendirilir. Öyle ki içerisinde nörotoksik olarak bulunan “tuyon” adı veriler bileşikler vardır, özellikle de hamileliğin ilk üç ayında örneğin önerilmemesi gerekir. Fakat biz kendimiz dönüp kendi bitkimize baktığımızda *salvia triloba* ülkemizde başka bir ada çayı türüdür, tuyon oranı oldukça azdır, nörotoksik etkiyi kullanmazsınız. Benim de az önce söylediğim gibi, ulusal farmakopelere sokmamız gereken kendi bitkilerimizdir, kendi tıbbi bitkilerimizdir.

Burada da yine ekstre ve tentürlerin elde edilmesinde kuru ekstre formunda daha çok biz elde ediyoruz çünkü dozaj formlarının ayarlanabilmesi daha kolaydır, etken madde oranı belirtilebilir daha rahatlıkla ve bütün proses simülasyon aşamasında gördüğünüz gibi, laboratuvar düzeyinden pilot düzeye geçen aşamasında GMP kuralları gereği pek çok makinanın, aletlerin, bilgisayarların, hepsinin validasyonları yapılmış şekilde dinamik bir süreçte, sürdürülebilir anlamda üretimi gerçekleşmektedir. Bunun içinse bizim kalite standartlarını belirleyen kuruluşlar vardır. Birinci olarak Dünya Sağlık Örgütü, ikinci olarak Avrupa İlaç Ajansını alırsınız ve üçüncü olarak ise Komisyon E monograflarını belirleyen ve Almanya’da Sağlık Bakanlığının bitkisel ürünlerle ilgili kurmuş olduğu e-komisyonunun monograflarını hazırlayan bir komitenin, monograflarını ve yine Mine Hocamın söylediği gibi, Avrupa’da tüm fitoterapi derneklerini bir çatı altında toplayıp bizim de ülke olarak ona üye olduğumuz ESCOP monograflarını değerlendirerek bu çalışmaları yürütmekteyiz.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - FDA yok mu burada?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – FDA şöyle: Onlar takviye edici gıda olarak genellikle değerlendirdikleri için, FDA’yi tabii takip ediyoruz ama kesinlikle kalite standartları açısından kendimize örnek almıyoruz.

Piyasadaki bitkisel ürünlere baktığımızda da Tarım, Orman Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı tarafından piyasaya sürülen ürünlere baktığımızda pek çok yine Agnucaston, Umka, Hametan, Alora, Prospan, Ginger, Madecassol gibi standardize ve bitkisel ekstrelerle hazırlanmış ürünleri görebilirsiniz. Fakat sizi yine çok iyi anlıyorum ki her farmasötik forma gelmiş bir dozaj formu ilaç anlamına asla gelmez çünkü maalesef ki her bitkiyi yetiştiren kişi bir sarımsak havanında dövüp bir kapsüle koyduktan sonra da onu kapılarımızda ilaç olarak bir şişe içerisinde satıyor. Bizim de zaten endişemiz bu, bu nedenle standardize bitkisel ekstrelerden bitkisel ilaç ve geleneksel, bitkisel tıbbi ürün üretimine yönelik bizim de hedefimiz, bu tarafa doğru oluyor.

Burada ise önemsedğim konulardan biri tıbbi çaylardır. Tüm dünyaya baktığınız zaman eczanelerde bir reçete formunda eczacı, gelen reçeteye göre veya hastasına göre tıbbi çayı formüle edebilmektedir. Burada gördünüz, az önce yine sayın vekilimiz söyledi, kara mürver bitkisi mesela en çok reçete edilenlerden biridir, *sambucus nigra*, altında tilya, ıhlamur veya *mentha* tıbbi nane olarak.

Yine Avrupa Birliği ülkelerinde eczanelerde büyük paket formlarında, drog kutuları hâlinde veya hut da yine çok güzel bir uygulama, yaşlılar yurdunda kalanlar için ve o yaşlılar için yaşam kalitelerini sürdürebilmek amacıyla bulundurmaktalar, tıbbi çaylar formunda. Tabii, eczanelerde arzneitce şeklinde Avrupa Birliği ülkelerindeki eczanelerde ve bizde yine mevzuat çalışmalarıyla beraber yürüttüğümüz şekliyle hazır dozaj formları biçiminde, tek poşetlik dozaj formları içinde bulunmaları önemlidir. Ama bizim ülkemize baktığınızda mesela “mentollü nane” diye bir tıbbi nane satışı var. Biz zaten tıbbi nanede mentolü bekleriz, mentolü nane diye bir şey olmaz veya papatya beyaz diye olmaz. Bunlar, maalesef aktarlarda halkı bu anlamda hem maddi hem manevi olarak sağlık riskine de sokucu derecede problem çıkaracak ürünleri sunmaktalar. Örneğin burada da baktığımız pek çok aktarda sol üst köşede görünen “tıbbi papatya” diye satılan bir çay formundaki ürünün paketlenmiş hâlinin hiçbir şekilde papatya olmadığı, asıl papatyanın altta görülen şekilde olduğu gibi.

Aroma terapi çok önemli, uçucu yağlar, bu anlamda da yine çalışmalarımız var ve bu çalışmaların çok minimal düzeyde bitkilerden çok yüksek oranda elde ettiğimiz ve farmakopeye uyguladığımız pek çok sistemle ürünler elde edilmekte.

Hedeflerimiz, yine Kurum Başkan Yardımcımızın söylediği gibi, üniversite, sanayi ve kurum iş birliğiyle sağlıklı ürünleri ortaya çıkarabilme. Bu TÜBİTAK MAM’da yani Gebze’de yürüyen Geleneksel, Bitkisel Tıbbi Ürün Geliştirilmesi Projesi kapsamında da yine bir araştırmacı ve danışmanı olarak bulunmaktayım bu projede de. Geleneksel, bitkisel, tıbbi ürünlerden ilki tavşanmemesi olmak üzere millî ilaç hedef yol haritası içerisinde en az 3 tane bitkiden bir millî ilaç geliştirilmesi hususunda da çalışmalarımız sürmekte ve ülkemize kazandırılacak bir ilaç AR-GE merkezinin kurulumu da tamamlanmak üzeredir.

Bir hocamın da sözü vardır, çok hoşuma gider, kullanmayı da severim, “Bitkiler masumdur, suçlu olan ürünlerdir.” Dolayısıyla hani bitkileri doğru değerlendirebilirsek ürün bazında halkı da kendimizi de sağlık açısından bir riske sokmamış oluyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz Hocamıza.

Buyurun.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Teşekkür ederim Sayın Hocamıza.

Şimdi, tabii, siz böyle biraz daha basic davranınca çelişkiye düştüm ve kendi açımdan gördüm. Aslında benim söylemek istediğim, değinmek istediğim şuydu: Aslında bunu bu şekilde ortaya getirmek istemem ama bunu bir şekil olarak düşünün lütfen. Bir zamanlar zamanın Millî Savunma Bakanının bir yolsuzluğa ismi karıştı, ondan sonra ana haber bülteninde birisi çıktı, “Zakkumla ben kanseri tedavi ediyorum.” diye yirmi dakika haber oldu. Aslında benim vurgulamak istediğim esasen bu.

Şimdi, kanser için vinkristini buluyormuşsunuz, hammaddeyi şuymuş, nereden alırsanız alın ama önemli olan şu: Faz çalışmalardan geçmiş, biz bunun toksit dozunu biliyoruz, yan etkilerin biliyoruz ve topluma bu şekilde sunulabilin. Yoksa işte bununla ilgili, bilmem astragalusun Türkiye’de yetişmesi çok iyi bir şey, yetiştirelim, ben onda değilim ama şu olmasın: İşte, öksürük için papatya iyi geliyor ya da işte ıhlamur iyi geliyor deyip de vatandaşı eğer bunlara biz sürüklersek, yollarsak, vatandaş o zaman layıkıyla tedavi olmaz, ondan sonra ileride KOAH hastası olarak karşımıza çıkar.

İlaçlara karşı insanlarda genelde bir antipati var, doğru mu?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Kesinlikle, doğala daha bir eğilim gösteriyorlar, evet.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Antipati var evet, bitki deyince insanların daha çok hoşuna gidiyor. Siz de özellikle aktarlarda satılanları gösterdiniz, benim de kastettiğim tabii ki onlar. Ama insanlara işte, biz böyle bir merkez kurduk, araştırıyoruz, bitkisel ürünler sunuyoruz falan deyince tüm bitkisel ürünlerle ilgili insanların kafasında bir kavram doğuyor, ondan sonra hepsi de otomatikman buna yöneliyor, buna çok dikkat etmek lazım. Yani “Biz genellikle tıptaki bitkileri tıbbın hizmetine soktuk, ilaç olarak biz bunları kullanıyoruz.” demek yerine, “Pek çok ilacın hammaddesi olan bitki ülkemizde yetişmektedir, biz bunları yetiştirelim, ihracat yapalım.” demek bambaşka, benim esasen vurgulamak istediğim bu.

Teşekkür ederim.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Ben teşekkür ederim.

Ben de burada müsaadenizle şöyle bir ilave yapmak istiyorum orada: Biz kesinlikle, özellikle de eczacılık fakülteleri öğretim üyeleri veya işte Sağlık Bakanlığıyla ortak pek çok komisyonda, bilimsel komisyonlarda da çalışıyoruz. Bu kaygılarınızı çok ciddi anlamda taşıyoruz ve az önce söylediğim gibi yani farmasötik form hâline gelmiş bir tablet, bir kapsül... İnsanlar çünkü onu ilaç olarak görüyorlar, “Tabletse bir ilaçtır.” diyor ya da “Kapsülse bir ilaçtır diyor.” Biz zaten üzerinde vurgulayarak her kapsülün, her tabletin bir ilaç olamayacağını, içinde bir doz ayarlaması yapamazsak hani Paracelsus’un dediği gibi, biz Eczacılık Fakültesinde ilacı öğrenirken iki ana bilim dalı bizim için çok önemlidir, farmakoloji ve toksikoloji yani bir ilaca bir endikasyon belirtirsek bunun bir toksikolojisi olabileceğini, onun sınırlar içerisinde hem de çok ince bir sınırdı olduğunu çok iyi biliriz. Bu nedenle, kaynak olarak kendimize konvansiyonel ilaçlarda nasıl bir sentetik kaynakları düşünüyorsak bitkiler açısından baktığımızda da sadece kaynak olarak kendimize doğayı seçiyoruz ama üretim biçimimiz, onu dozlar hâlinde sunabilmek, ona bir endikasyonu verebilmek hepsi aynı, o süreç içerisinde dozu atlayamayız. Ben bir hastaya, eczanem yok ama eczacı arkadaşlarım için söylüyorum, bir hasta eczaneye geldiğinde “Ben bundan günde kaç defa ne kadar alacağım?” dediğinde, bir sefer aldığında 30 miligram, bir sefer aldığında 60 miligram, bir sefer aldığında içinde hiç yok; böyle bir şeyi önermem halk sağlığı açısından önermem mümkün değil. Dolayısıyla aynen diğer ilaçlarda olduğu gibi, Tebokan var dedik, Umka var dedik, kaç miligramı, günde kaç kez, kaç tablet, kaç kapsül alacağını söylemezsem ben zaten onu bir bitkisel ilaç hâline getirmemiş olurum ve o da bizim için halk sağlığında kullanılabilir bir beşerî tıbbi ürün hâlinde olmaz. Orada bir sağlıkçı olarak çok netiz, bunun başka bir formu düşünülemez.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Şimdi, durum böyle, durum böyle de o zaman ama ısrarla siz buna, işte bitkisel kaynaklı, menşelidir dedğiniz zaman insanları otomatikman aktarlara yönlendiriyorsunuz, öyle olmuyor mu?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Öyle yapmak istemiyoruz, biz aktarlar, bize...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Doğru ama şimdi, mesela burada gazeteci basın mensupları var diyelim, buradaki görüşmeleri yazacaklar, gazetede bunu okuyan insanlardan kim okursa aklına bu gelecek.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – O zaman orayı şöyle vurgulayalım Sayın Vekilim, bitkiler olarak şöyle demeyelim, isterseniz geleneksel, bitkisel tıbbi ürünler ya da Sağlık Bakanlığından ruhsat verilmiş... Ben de ısrarla onu sınıflandırmaya çalıştım görselimde, Sağlık Bakanlığı yetkilileri de ürünleri sınıflandırmaya ya da kategorize etmeye çalıştılar.

Zaten geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamaları eğitimi alan hekimlerin de fitoterapi kısmında yazan şey, bu sertifikayı alan hekimlerin Sağlık Bakanlığından ruhsatlı geleneksel, bitkisel, tıbbi ürünleri reçetelendirme durumları geçmekte, aksi geçmiyor. Dolayısıyla bu ürün hâlinde bizim görüyor olabilmemiz lazım. Aktarlarla emin olun biz çok mücadele veriyoruz. Az önce de gösterdiğim, hani görsellerdeki o papatyalar falan, biz zaten kendimiz gidip tarayıp bunun olmadığını göstermeye çalışıyoruz ya da mesela kış geliyor, kış çayı olarak aktar hemen ekinezyayı tutuşturuyor elinize. Hiçbir aktar “Ekinezyayı kullanırsan bu asteraceae familyası bitkisi, içinde pirolizidin alkaloidi var ve altı ila sekiz haftadan fazla kullanırsanız karaciğer toksitesine gider, daha uzun kullanırsanız organ yetmezliğine gider.” gibi veya “Bu, bağışıklık sisteminde kullanılan bir bitkidir, siz bunu herhangi bir otoimmün hastalığı olan bir kişiyse, MS’seniz, AIDS varsa bunu kullanmamanız lazım.” demez. Ama bunu ürün bazında eczacı bilir ve eczaneye geldiğinde kişiyi uyarır, ilaç etkileşimleri açısından uyarır. Sarı kantaron, hemen herkes çok konuşuyor mesela ama ilaç etkileşimi olmadığı ilaç yok neredeyse. Bu konuda, gelen hastasını, hem de arşivlendirerek dosya şeklinde, görür ve uyarır. Biz bu noktadayız. Dediginizde, cümlelerimizi çok dikkatli kullanmamız gerektiğine inanıyorum. Bitkiler dediğimiz andan itibaren çok cesurca ve de insanlar gerçekten bir bitkiyi alıp... Az önce söylediğim sarmaşık, duydu prospanı, hatta bizim Hacettepe hastanelerine geldi bundan iki üç yıl evvel, dijital zehirlenmesi olarak. Digoksin diye gösterdiğim ilacı, içinde “digitalis lanata” yani yüksük otu bitkisinden elde edilen kalp ilacı diye öğreniyor hasta, 58 yaşında bir kadın hasta, kalp kriziyle beraber komada, Hacettepe hastanelerine geliyor, yakını kullandığı örneği getiriyor ki “digitalis” yapraklar, bir dijital zehirlenmesi. Bizim HİZBİM, İlaç ve Zehir Bilgi Merkezinden bize hemen bilgi geliyor, biz drogu analiz ediyoruz ve görüyoruz ki “digitalis” yapraklarını çay olarak içmiş. Çok önemli bir bilgi vardır ki dar terapötik indeksi olan -digitalis gibi- bu bitkileri biz fitoterapide kullanmayız. Bizim fitoterapide kullandıklarımız zayıf etkili veya orta etkili bitkilerdir. Çok basit görebilirsiniz, meyan, meyan bizim için orta etkili bir bitkidir. Bugün ramazan ayında Gaziantep yöresinde otuz gün boyunca şerbeti içilir, uyarmanız lazım. Yine 6 haftaya kadar kullanım sürecinde kalp glikoziti alan, kalp ilacı alan bir hastanın kullanımıyla etkileşebilir ve hipokalemi yapabilir, bunu uyarmamız lazım. Biz bunları bilerek doz ayarlamasını yapıyoruz yani tüm bu noktada adımlarımız çok dikkatli.

BAŞKAN – Vallahi, sizin adımlarınız dikkatli ama Türkiye’deki sosyoekonomik düzey dikkate alınırsa, kültür seviyesi dikkate alınırsa, geleneksel tıp diye hafifçe kapıyı açmanız yetiyor, millet omuz vuruyor, giriyor içeriye.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Kendi alanım olduğu için, fitoterapiyi, tedavi sistemleri açısından belki biraz daha, bir tık üstte değerlendirmek isterim.

BAŞKAN – Yani aktüel seviyede değil ama tabii ki bilim olarak, eczacılık olarak, tıp olarak doğru ama aktüel seviyede, böyle, günlük magazine düşecek seviyede olmamalı.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Müsaade ederseniz bir görsel gösterebilir miyim, biz hekimlere nasıl bir monograf biçiminde veriyoruz diye, belki oradan da bizim çalışma şeklimizi görebilirsiniz. Örneğin, ben çocuk hastalıklarını da anlatıyorum, neler kullanabilirler diye.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Hametandan başka bir şey vermiyorlar değil mi pişikte? Hametan hâlâ çok yaygın.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Çok yaygın kullanılıyor ama pek çok bitki ve ürün de yine kullanımda. Bildiğiniz bir şeyi göstermek istediğimden bunu açtım. Örneğin, piyasada bulunan “umca” preparatının içeriğinden bahsedeceksek bilimsel olarak bitkinin adlandırılmasından otör ismine kadar gidip hangi familyada yer aldığı, hangi kısımlarının kullanılacağı ve hangi monograflarda kayıtlı olduğu -bizim için referans kaynaklar çok önemlidir- kimyasal biçimlerini ve standardizasyonunun nasıl yapılması gerektiğini... Eğer bu bitkinin standardize ekstresini ben bitki köklerinden yüzde 9-11 verimle elde edemiyorsam, içerisinde, bu preparatta 80 gram kadar ekstreyi taşımasını sağlayamıyorsam ve bunu da içereceği yüzde 2’lik etkili bileşiklerinden yapamıyorsam bu benim için bitkisel ilaç olmaz. Daha sonra terapötik endikasyonlarından bahsediyorum ve bir doz veriyorum. Burada 6 yaş altı çocuklarda günde şu kadar damla veya 12 yaş ve üzeri çocuklarda bu kadar damla, doz aşımını ve kullanım süresini, yan etkilerini, kullanılmaması gereken bir durumu uyarılar ve önlemler içerisinde, preparatın hazırlanmasından kaynaklanan eğer varsa bir ilaç etkileşimini, gebelik ve emzirmede kullanılışını, klinik çalışmalarla, yapılmış ve karşılaştırmalı çalışmalarla ispatını, hangi semptomlara ne kadar cevap verdiğini ve preklinik güvenlik sınırlarını, tekrarlanan doz toksitesini, mutajenite gibi birtakım farmakokinetik özellikleriyle beraber birtakım toksikolojik yapılarını ve sonunda da Türkiye’de ve Avrupa’da bulunan Sağlık Bakanlığından ruhsatlı ürünlerini vermezsem bu benim için bir fitoterapi eğitimi olmuyor.

BAŞKAN – Dört dörtlük bir farmakoloji, buna kimsenin bir şey diyeceği yok.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Bu şekilde veriyoruz, kaynağımız “pelargonium sidoides.”

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Başkanım, burada 28 tane ruhsattan bahsettiler. Firmaların çoğu Tarım ve Orman Bakanlığını tercih ediyor çünkü daha kolay. Sağlık Bakanlığında üç beş yıldan bahsediyorlar, Sanayiye de dinleyecek miyiz bilmiyorum, onlara da sorsanız, geleneksel bitkisel ürün ruhsatı ya da izin almanız çok meşakkatli bir süreç.

BAŞKAN – Öyle olmalı.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – O tarafa yönlendirmek lazım.

BAŞKAN – Tabii ki kesinlikle.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Ama bir de gerçek var, Sağlık Bakanlığının yaptığı bir ankete göre yüzde 60’ı bu bitkileri kullanıyor şu anda değil mi?

BAŞKAN – Kullanıyor tabii. Büyük bir problem aslında.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Başkanım, bu konuştuklarımız hep bireysel konular. Bizim bu ürünleri ülke için katma değeri yüksek bir ürünler hâline getirme noktasında sanayideki muhatabımız kim olmalı? Bizler çok büyük rakamlar noktasında ülkeye katkısı olsun istiyoruz ya, belki orada kozmetoloji falan belki daha etkili olabilir, kozmetikte kullanılan preparatlar ya da ürünler, öyle bir tercihte de bulunmak lazım. Bunlar, hani, çaylar ya da diğer şeyler daha çok bireysel tüketici noktasındaki ürünler, bahsettikleriniz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Hatta baharatlar. Şu anda, mesela, ülkemize giriş yapacak, bizim pazarımızdan pay alacak, hâlihazırda yurt dışından 17-20 Haziranda gelecek bir Çin ekibi var. O ekip içerisinde baharat anlamında oldukça fazla bir satış olacak, dediğiniz doğru.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Hocam, Türkiye’de yetişen bitkilerin ticari değerleriyle ilgili bir çalışma, bir fizibilite, bir şey var mı ve bunu kim yapmalı?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Var. Biz de TÜİK raporlarına bakarak... Ülkemizde her yıl yenilenen değerler vardır, hatta biz öğrencilerimize ihracat ve ithalat bilgilerini daha yeni veriyoruz. Bunlar içerisinde ülkemizde yıldan yıla raporları görmeniz mümkün. Elimde yok şu anda, size gösterebileceğim ve biz şunu görüyoruz o değerler içerisinde: Tıbbi bitki kültürü ya da yetiştiriciliğini yapmadığımız için ülkemizde doğal olarak yetişse de bir bitkiyi belli bir süre kadar ihraç ettikten sonra maalesef ithal de etmek durumunda kalıyoruz. Belki Tarım Bakanlığından Fatma Hanımlar falan bu bilgileri daha iyi bilirler. Bu süreç üzücü bir şey, kendi ülkemizin doğal yetişen bitkisi ama bir bakıyorsunuz sizin ithalat verilerinizin içerisinde de var yani bunu aynı zamanda ithal de etmişiz. Amacımız, bu ithalat kısmını daha azaltıp ihracatı artırmak. İhracatta da pek çok bitkimiz, işte, defneden tutun, kekik, kişniş, çörek otu gibi -belki sizler daha iyi bilirsiniz ama- listede çok önemli bitkilerimiz var tıbbi anlamda kullanılabilecek.

BAŞKAN – Tabii, bu biraz da şunun gibi oluyor değil mi. Tavuk mu yumurtadan çıkar, yumurta mı tavuktan? Yani farmakopenizi çıkaracaksınız, ona göre üretim yapacaksınız, üretim yapıp tekrar farmakopenizi çıkaracaksınız yani bu bir zincir. Tek başına “Ben ekтім, bitki yetişti.”yle olmuyor gibi.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Muhakkak ama biz farmakopeleri çıkarırken onların bir kalite standartları var yani farmakopeyi yeniden yaratmıyoruz, uyum gösterdiğimiz asıl farmakopemiz Avrupa farmakopesi. Öncelikli çıkan Türk farmakopelerinin ilk ikisi, 2004 ve 2016 yılında çıkan, Avrupa farmakopesi adaptasyonuydu zaten. 2017 yılında 6 ciltlik, kırmızı kapaklı basılan Türk farmakopemizde Avrupa farmakopesine ilaveten 3 tane bitkinin monografı var. Bir tanesi “gilaburu”dur, Kayseri bölgesine ait, bir tanesi gül, diğeri de “ruskus”tur, tavşanmemesidir. Metotlarında modifikasyon yapıp daha kısa sürede daha verimli bir ekstre elde edildiği için konulmuştur o da. Bunlar da yine, yurt dışındaki tüm veriler değerlendirilerek yani bir kalite standartları göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Yoksa, kendimizin, istediğimiz standartlarda hazırlayabileceğimiz... Veriler açısından baktığınızda, çok rahat değiliz o konuda. Her zaman bir üstte davranmanın veya sizin ülkenizde bulunan bitkinin... Ben ada çayını az önce o nedenle söyledim, örneğin, Avrupa farmakopesinde “Greek sage” diye geçer yani “Yunan ada çayı” diye geçer. Hâlbuki, ben kendi ada çayına bakıyorum, kendi ülkemde tıyon oranını zaten az istiyorum, benimkisi zaten öyle, neden “salvia triloba” olmasın yani orası neden “Turkish sage” olmasın? Benim çabam ona. Bu ne demek olacak o zaman? “Greek sage”deki, “salvia”daki tıyon oranı yüzde 70’lere çıkıyor, benim ülkemdeki yüzde 7-8, 10’larda kalıyor. İlaç firması tıyonu uzaklaştırmakla meşgul kalmaz, “Turkish sage”e, bu tarafa gelir yani benim ülkemde ada çayını almaya gelir. O nedenle, ulusal monografı oluşturup Avrupa farmakopesine yerleştirmek bu anlamda çok önemli. Kendi ülkemde bitkisinin reklamını yapıyor oluyorum.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Ünsal.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Hocam, bir hekim olarak özellikle karşılaştığım vakalardan biri şu: Halk arasında özellikle sinüzitte kullanılan “ecballium elaterium”la, eşek hıyarı dedikleri, acı kavunla ilgili bir çalışmanız var mı? Çünkü bana böyle komplikasyonlu hâlde geldi yani anafilaksi düzeyinde gelen vakalar var.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Oldukça tehlikeli bir bitkidir. Bizim alanımızda duayenimiz kabul ettiğimiz hocalarımızdan biridir Ekrem Sezik Hoca, Ekrem Hoca'nın bununla ilgili bir monografi vardır, FFD Monografı kitabında yer almaktadır. Yüzde 50 dilüsyonla –yanlışsam Hocam, siz de lütfen düzeltin- serum fizyolojik hazırlanan...

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Yüzde 50 yetiyor mu Hocam?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Yani çalışmalar onun üzerine yapılmış, benim bu konu üzerinde kendime ait herhangi bir çalışmam yok, sadece literatür ve bir kaynaktan edindiğim bilgilere göre yüzde 50'lik dilüsyonu geçer Hocam.

Ama söylediğinizde çok haklısınız, bunu herkesin uygulamaması... Bu, televizyonlarda da çok yayınlandı, işin ehli olmayan ve yeterli eğitimi olmayan kişilerce, maalesef, bir duyum alıp, bu şekilde uygulatıp inanın, ölümle sonuçlanan vakalar var. İşte, biz bunların önüne geçmek istiyoruz. Burada da yine standardizasyon... Yani alıp da meyveyi burnundan sıkarak sinüzit tedavisini yapamaz acı kavunla. Biz buna mâni olmaya çalışıyoruz. Ama maalesef, siz bunu deyince ya da işte, sayın vekilim de haklı, ben burada şimdi bu bitkiyi kullanın deyince, yüzde 50 de deyince şimdi, gider, eczaneden serum fizyolojisi alır, acı kavunu da alır, orada “dilü” edip de kullanabilir de. Buna zaten böyle bir ortam sağlamamalıyız. Biz de hep standardizasyondan yanayız, çok haklısınız, çok şiddetli vakalar var bununla ilgili olarak.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Yani çok hassas bir konu tabii, özellikle, bu Komisyonun konusu ama o kadar yanlış yerlere çekiliyor ki. Sevgili vekilim diyor ki “Toplumda talep var.” Her talebin karşılığı olabilir ama her talebin haklılığı olmaz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Muhakkak, tabii ki.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Herkesin düzeyi neyse talebi de o oluyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Tabii ama talebi de karşılayacak mekânlar var, bunlardan biri de eczacılar ve eczaneler. Meslek şovenizmi olarak görmeyin lütfen, ben de satılacağı yerler olarak düşündüğüm için söylüyorum, bunların eczanelerde satılması lazım. Zaten yurt dışında olan bitkisel drogların satış yerleri eczaneler. Öyle bir durum var ki bakın, yurt dışına gittiğinizde bir tıbbi çay reçetesi götürün, bitkisel bir drog, bir lot gelmiştir eczaneye, bir kutu vardır, tekrar aynı bitkinin bir başka lottan alınmış, ikinci lot, farklı bir zamanda toplanmış; reçetede 7 gramlık melisa geldi diyelim ki ve bu kutuda 5 gram var, eczacı asla “5 gramı buradan vereyim, ikinci kutuyu açayım, 2 gramı da buradan vereyim.” demez. Bu kutuyu açar, 7 gramını buradan verir, 5 gramlık geldiğinde diğer reçetede onu vermeye çalışır. Hasat edildiği zaman, aynı bitki bile olsa, etkisi değişebilir diye düşünür ve reçeteyi aynı lottan karşılamaya çalışır. Her şeye dikkat ediliyor. Tabii, şu anlamda da çok önemli bir nokta ki bunların preparat hâlde sunulabilmesi... Tıbbi çay formunda da eczanede, homeopatik ürünler formunda da eczanede, geleneksel bitkisel tıbbi ürünler, bitkisel ilaçlar şeklinde de eczanede... Bu, şu demek oluyor: Bunlar Sağlık Bakanlığından ruhsatlandırılacak demek oluyor ve de ancak eczanelerde satılması. Sağlık için izlenecek yolun da bu süreç olması gerekiyor.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Aktardaki ürünü alıp rafıma koyamam eczanemde.

BAŞKAN – Ama işte, öyle kötü bir hâle geldi ki...

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Yani o ürünü koyamam, benim Bakanlıktan onaylı ürün...

BAŞKAN – İllegal, televizyonlar, şunlar bunlar, bir dönem ticari ismi Panax olan... Ya da ne bileyim işte, geçen bir hocayı dinledik, hoca diyor ki: “Yumurta çatlatma, boy uzatma, nörolojik... Huzursuz bacak sendromunu bilmem ne otuyla düzeliyorum.”

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Biz o noktada değiliz yani ben en azından kendi adıma konuşayım.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Geçen burada dinledik bir vatandaşı, üzüldük yani yumurta çatlatma kürü yapıyor, huzursuz bacağı tedavi ediyor. Düşünün, biz edemiyoruz hekimler olarak. Boy uzatıyor balık yedirerek.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – O noktada bir şey diyemeyeceğim. Ben kendi adıma şöyle konuşayım: Ben bir eczacılık fakültesi...

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Kötüye kullanımı çok kolay da o anlamda söylüyoruz şeylerini.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Evet, bu konular maalesef bizim de karşımıza aldığımız şekil diyeyim size. Ben bir eczacılık fakültesi öğretim üyesiyim, titrim profesör ama ben eminim herkes profesör ama bunu iyi niyetle ve doğru anlamda kullanabilmek önemli. Ben halk sağlığıyla uğraşan bir alanda çalışıyorum, dolayısıyla öncelikli görmem gereken halk sağlığı. Ben ona göre ürünlerden bahsediyorum yani bizim çalışma şeklimiz, benim size görsellerde anlattığım, üzerinde durduğumuz ve kurum iş birliği adına da bitkilerin üretimi açısından, doğru tıbbi bitkiyi yetiştirebilmek açısından Tarım ve Orman Bakanlığı, ürünler açısından da Sağlık Bakanlığıyla. Yani bu anlamda doğruyu nerede yakalıyorsak iş birliğimizi o kurumlarla yapıp TÜBİTAK'ta da iyi bir AR-GE merkezi kurarak orada... Bakın, üç yıllık bir proje, daha bir ürünün bile çıkması inanın çok zaman alıyor, yoksa biz de alıp bir yerde karıştırıp, bir havanda dövüp verseydik bu inanın bir günlük iş.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Sağlık Bakanlığının fonksiyonu çok önemli, özellikle duyarlılığınıza teşekkür ederim Hocam. Hacettepe’de, bize orada da öğretilen tek şey var: “Primum non nocere.”

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Kesinlikle evet.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Onun için özellikle çok yaygın ve denetimsiz kullanılan televizyonlardaki bu ilaç olayları Sağlık Bakanlığının alanına çok giriyor, bunun mutlaka denetimi olması lazım.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – İnşallah, hep birlikte.

Çok teşekkürler.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz.

Tabii, bu tıbbi aromatik bitkilerin bir an evvel hızlı bir şekilde neticelendirilip, ruhsatlandırılıp eczanelerde satılmasını şey yapıyoruz yani. İnşallah, bunların önünde ne gibi engeller varsa bunları aşalım hocam, yoksa çok yavaş gidersek ister istemez aktarlara vatandaş koşarak gidecek. Çünkü toplumda müthiş bir istek var, ne yapıp edip ruhsatlandırmamız lazım. Bunu da en iyi şekilde Almanya yapıyor değil mi şu anda?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Evet, Almanya bu anlamda çok iyi.

BAŞKAN – Bunun önünde ne gibi bir engel varsa... Şimdi, özellikle siz de bu tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili çok sayıda uluslararası sempozyuma katıldınız. Komisyonumuza ne önerirsiniz yani? Biz bu işleri daha iyi yani ülkemiz olarak da ileride... Hem endemik tür olarak çok fazla diyoruz, tıbbi aromatik bitkiler olarak Türkiye çok zengin diyoruz, bundan nasıl bir kazanç elde edebiliriz, onunla ilgili de net bir şey alabilirsek daha iyi olacak hocam.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. İFFET İREM TATLI ÇANKAYA – Teşekkür ederim.

Mehmet Ali Beyler de ilk sunumları yaptılar, onlarla Hacettepe'nin de bir iş birliği var şu anda. Biz öncelikli olarak iyi tarım ve toplama uygulamaları çerçevesinde tıbbi bitkileri gerektiği oranda ve sürdürülebilir şekilde... “Sürdürülebilir” kelimesini burada çok önemsiyorum çünkü siz bir pazarla anlaşırsınız, bir yıl “bir ton” dersiniz, ertesi yıl “Elimde yok.” diyemezsiniz. Dolayısıyla öncelikli olarak bitki üretimini gerekli bölgelerde, işte, tahsis edilme hususunda veyahut da farklı kişileri, kadınları, engellileri bile istihdam ederek bu bölgelerde yetiştirilmesi konusunda... Şöyle ki: Tarım ve Orman Bakanlığının da zaten çalışmaları vardı, bunların altyapıları da hep hazır. Ben öncelikli olarak burada arazi tahsisleriyle buna hevesli kişilerin belli ücretlerle belki de karşılığında teşviklendirilerek buralarda çalışmasını sağlamak fakat bunları yaparken tescilli tohumdan yola çıkmak çünkü bir şeyi üretirsiniz ama tohum tescil olmazsa bunun ihracatını yapamayız hiçbir şekilde ve bu süreç içerisinde de öncelikle pazarı belirlemek yani belki bu Komisyon'da bir ekonomistin olması, pazarlama alanında uzmanlaşmış ve uluslararası tıbbi bitki pazarını iyi değerlendirebilecek bir kişinin varlığı önemli. Çünkü biz ne kadar üretim yaparsak yapalım bizim uluslararası pazarda bir yerimiz var. Örneğin bu kadar lavantayı ürettik, Fransa Marsilya bölgesinden lavantasını çıkarıyor, siz “Ben de varım.” dediğiniz zaman olmuyor yani pazarda sizin bir anlaşma yapmış, bir protokol yapmış olmanız lazım, bir yerinizin olması lazım, Türkiye'ye bir üretim payının düşüyor olması lazım. Bunları değerlendirebilecek kararların alınması lazım ki neyi üretelim, kendi kendimize üretiriz ama pazarlayamayabiliriz.

Pazarlama noktasında da yine Tarım ve Orman Bakanlığının güzel projeleri var, herkese tohum çıkarmıyorlar artık. Örneğin lavantada bir kota kondu yani herkes lavanta üretmek istiyor ama maalesef doğru lavanta türü olmuyor ve aynı zamanda da herkesin üretmesi gereken... Yani her yerde üretilmez bir aromatik bilgi. Akdeniz Bölgesi'nde esanslı bitkiler olduğu için üretimi daha uygundur gibi, her yerde yapılmaz zaten. Bu anlamda da halkı doğru yönlendirmek adına bir projeleri var. Biz kendi adımıza ise... Biz tamamen standardizasyonu her ne şekilde olacaksa olsun farmasötik formu, tıbbi çay formunda olabilir... Ama yine bir önerim olacak ki burada eczacılara eczanelerinde hem tıbbi çay hazırlayabilme yetkisi hem de aromaterapötik ürünleri yani uçucu yağları hazırlayabilme ve bunları, gelen reçeteyi karşılayabilme yetkisinin verilmesi hususunda bir önerim olabilir. Bu iyice aktardan çok... Bakın, aktarların genelgelerinde hiçbir majistral ilaç yapıp bir karışım hazırlayamayacakları net belirtilirken bir aktara gidin muhakkak suretle bir karışım yapar orada ya da “Endikasyon belirtmez camları.” der, camlarında her türlü şeye karşı kullanımı yazar ama bir eczacı bunun reklamını yapamaz. Bu şekildeki iletilerle halkı daha çok eczaneye yönlendirerek bir ilaç danışmanlığını, onlardan almaları hususunu, hekimle iş birliği elbette ki -burada asla atlamak istemiyorum, o nedenle bu noktada “ilaç danışmanlığı” kelimesini özellikle kullanmak istiyorum- yürütmelerini talep edebilirim ve bizim üniversite olarak analiz merkezlerimiz var. Anabilim dallarımızla, üniversitemizle, dekanlık boyutunda, rektörlük boyutunda her şekilde ülkemiz adına yapılmak istenen projelere açık olduğumuzu

rahatlıkla söyleyebilirim. Daha yeni bir görüşme neticesinde zaten rektörümüzün görüşlerini biliyorum bu anlamda, rahatlıkla açık olduğumuzu, her türlü analizi yapabileceğimizi, hatta ve hatta bir BİM 4 projesiyle faz çalışmaları için bir klinik araştırma merkezimizin kurulum aşamasında olduğunu, buraları da değerlendirebileceğimizi -hatta bizim eczacılık fakültesinden bir hocamız projenin koordinatörü de söyleyebilirim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Eskişehir’e gelin, biz size arazi buluruz Hocam.

BAŞKAN – Yok, arazide sıkıntı olmayacak yani bunun önlemleri alındığı için.

Evet, şimdi, Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmakognozi Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Arif Ahmet Başaran Hocam, buyurun.

Sizin de isminizi çok duyduk, tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili büyük katkılarınız olmuş. Onun için sizi bir dinleyelim bakalım bu konuda ne yapabiliriz diye.

6.- Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmakognozi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Arif Ahmet Başaran ’ın, bitkilerle tedavi konusunda farkındalık yaratmak için yapılması gerekenlerle ilgili projesi hakkında sunumu

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – Teşekkür ederim.

Değerli Başkan, Komisyon üyelerimiz ve değerli konuklar; ben böyle önemli bir konuda sizinle birlikte olduğum ve düşüncelerimi paylaşacak olmamdan dolayı çok büyük mutluluk duyuyorum, davetinizden dolayı da çok teşekkür ediyorum.

Gerçekten benim kırk beş yıl oldu herhâlde bu konuyla ilgilenmem. Böyle ulvi bir çatının altında bu konunun tekrar gündeme gelmesi ve çözüm yolu aranmasından çok büyük bir heyecan duyduğumu belirtmek istiyorum.

Aslında hepimiz aynı duyguları paylaşıyoruz yani bu bitkilerle tedavi konusu çok sıkıntılı bir konu ama en önemlisi bir farkındalık yaratmak gerekiyordu. Bence aslında bitkilerle tedavi konusunda çok yanlış uygulamalar yapıldı, şimdi onlardan geri dönme zamanı diye düşünüyorum. Bu yüce Meclisin de alacağı radikal kararlarla çok ciddi boyutta geriye dönüşler olacak diye düşünüyorum.

Ben burada hocalarımın ve diğer kurum başkanlarımın sözlerine fazla katkıda bulunmayacağım, ben bir proje önereceğim burada. Daha evvel eczacılık fakültesinde ve diğer başka kurumlarda da bunu gündeme getirmiştım ama çok büyük yasal değişiklikler gerekecek vesaire gibi bazı sorunlar olacağı söylendiği için pek dikkate alınmadı ama bence almamız gerekiyor. Çünkü Türkiye tıbbi bitki konusunda çöplük olmamalı, söz sahibi de olmalı, aralarda böyle ilk 10’a girecek ülkelerden biri olmalı. O nedenle kendi çabamızı, uygulama alanlarımızı küçük düşünerek daraltmamalıyız. Öyle düşündüğüm zaman da biz AR-GE çalışmalarını veya küçük ölçekli üretim çalışmalarımızı tamamladık diye düşünüyorum ben, pilot tesislerimiz falan hepsi hazır aslında. Birçok üniversite, resmî kurumlar veya özel kurumlar bu işleri yapıyorlar ama daha büyük ölçekli düşünmek zorundayız çünkü bitkiler gerçekten çok amaçlı kullanılır hâle geldi. Yani baktığımız zaman ilaç olarak kullanıldığı gibi gıda takviyesi olarak kullanılıyorlar, kozmetik ürün oluyor, boya oluyor, aromaterapötik ürünler hâlinde oluyor, homeopatik ürünler şeklinde var, çaylar şeklinde karşımıza geliyor, “anti aging” diye preparatların içerisinde yer alıyor. Dolayısıyla çok geniş bir kullanım alanı var ve çok da ciddi bir para burada dönüyor ve baktığımız zaman -ben en son 2017’ye kadarki rakamları buldum- 117 milyar

dolarlık bir tıbbi aromatik bitkiler pazarı olduğunu görüyoruz. Buna baktığımız zaman ürün piyasasında da dünyada 2012'den 2017'ye kadar giden genel süreç içerisinde Türkiye'nin çok az bir pay aldığını da maalesef fark ediyoruz burada.

İlaçlar olarak baktığımızda soğuk algınlığı ve öksürük ilaçları açısından bitkisel, geleneksel ürünlerin çok yaygın olarak bulunduğunu, sonradan pediatrik ürünlerin geldiğini görebilme imkânımız var. Değişik amaçlarla bu ilaç konusunda bu ürünler kullanılıyor, ilaç değil ama ürün olarak kullanılışları var.

Peki, pazar payında paydaşlar kimler diye baktığımız zaman birçok kurumun burada yer aldığını görüyoruz. Kamu kurumları var, kontratlı, sözleşmeli üretim yapanlar var, girişimci, yenilikçi firmalar var, aktarlar var, toplayıcılar var, eciciler var, endüstriyel üreticiler var; eczacılık, gıda mühendisliği, ziraat, orman fakülte ve araştırma enstitüleri var, uluslararası firmalar var ve de rakip ülkeler burada çok ciddi olarak yer alıyorlar. Satış öngörüsü olarak baktığımızda da yükselen bir trendi burada görüyoruz tıbbi bitkisel ürünlerde. Böyle olduğu zaman tablo çok iyi gözüküyor ama Türkiye'de piyasada bulunan, ihracatı ve ithalatı yapılan bitkilere baktığımız zaman kilogram bazında yıllara göre sürekli değişim var. Bu ithalat ihracat oranına da bir küçük katkıda bulunmak istiyorum. Aslında Türkiye bazı ürünleri ithal ediyor ama ithal edip onları satıyor ve oradan bir ek gelir kazanıyor yani daha ucuza alıp biraz daha pahalıya satarak da yani sadece ülke ihtiyacı için kullanmıyor onu, dışarıda da bunu kullanmak durumunda kalıyor. Alan, miktar olarak baktığımız zaman hep dekarlar üzerinde üretim tonlarını görüyoruz burada ve çok yüksek miktarlarda olmadıklarını görüyoruz. Ben, vakit bir hayli geçti, onun için bunların üzerinde çok fazla durmayayım ama büyük miktarlarda baktığımız zaman üretim yapılan ülkelere, bu ülkelerin çoğunlukla Çin ve Amerika Birleşik Devletleri olduğunu görüyoruz.

Peki, sorunlarımız nelerdir diye baktığımız zaman, bir kere, yeterli AR-GE ve teorik bilğimiz var mı bu konuda, güvenilir bilgi toplanmış mı bu konuda, verilerimiz var mı, doğal toplanan bitki miktarımız ve toplanma yerleri hakkında bilgi sahibi miyiz, kültür üretimine ayrılan yeterli bir alanımız var mı, fide sayımız yeterli mi, aşamalı bir üretim ve kalite kontrolü yapabiliyor muyuz ve ürünün ulusal ve uluslararası pazarlaması var mı diye kısaca sorunları böyle getirdiğimiz zaman ben direkt önerime geçeceğim. Cumhurbaşkanlığına bağlı uygulamaları organize edecek ve ileriki yıllar için planlayacak bir üst kurulun öncelikle kurulması gerekiyor bu iş için. Kuruluşun şeması kimlerle oluşur, onu bilmiyorum. Ama mutlaka sizler daha değerli olarak fikirlerinizi verirsiniz. Daha sonra Tarım ve Orman Bakanlığı ve yan kuruluşları ile ziraat fakültesi ve eczacılık fakültesi özellikle olmak üzere üretim açısından bölgesel çalışmalara karar verilen yerleri ve onların bitkilerini gözden geçirmesi lazım. Bu konuda çalışma yapılmıştı zaten, epey bir süreden beri bunun yapılmış olduğunu biliyoruz. Bunları tekrar bir gözden geçirmek gerekir. Sonra sulama ve toprak yapısı dikkate alınarak bir saha incelemesine gidilmeli ve daha sonra da belirlenecek büyük ölçekli üretim şemasına uygun bölge planlaması yapılmalı.

Burada, bölge planlamasında benim kastettiğim iller bazında, ben dekarlar bazında bir üretimin ülke için yeterli olmayacağını düşünüyorum. Yani Burdur, Afyon, Denizli mesela. Burada bulunacak bir alanda, örneğin kekik üretilebilir ve özel üretilecek. Yani böyle özel alanlar belirlenerek bu alanlarda Hatay, Karaman vesaire o bölgede bir özel alan olur. Mesela orada hayıt üretilebilir. Böyle fazla çeşide gitmeden en fazla 2 ya da 3 çeşit bitkinin, tıbbi bitkinin büyük ölçekli üretilmesi. 40 ton gibi, 20 ton gibi büyük rakamlarda üretilecek bir bölgenin planlanması lazım.

Bunun için mutlaka bir yasa değişikliğinin herhâlde olması gerekiyor. İlgili bakanlık ve TÜİK temsilcileriyle üretim temelli bir yol haritasının da çıkarılması gerekiyor seçilecek ürünler bazında. Daha sonra ben burada belediyelerin daha aktif rol alabileceklerini düşünüyorum. Belediyelerden ve hazine arazilerinden yüksek ölçekli üretim için toprak tahsis yapılması için bir çalışma yapılması. Bunun kiralamayla yapılmasından yana değilim. Kiralama uygun bir yöntem değil çünkü o zaman, kiraladığınız zaman ürünün sahibi üretici oluyor ama burada devlet olmalı. Devlet en azından belli bir süre için burada liderliğini ve denetimini göstermek zorunda.

Bu belediyelerde özel yatırımcı şirketler gerekirse katılarak kooperatif tarzı küçük işletmeler kurulması ve bu işletmeler eliyle tespit edilen bölgelerde, özellikle biraz evvel hocam da söyledi, engelli gençler ve kadınlara yönelik hızlandırılmış eğitim çalışmaları yapılarak bitkinin yetiştiriciliği ve tıbbi bitkinin tanıtımıyla ilgili temel bilgilerin verilmesi. Bu konuda, mesela bazı durumlarda gençler de olur çünkü bu biraz da bölgedeki göçü de engelleyecek bir çalışma olur. Buradan bir ücret alınması durumu söz konusu olursa.

İşletmeler eliyle bölgelere özgü tespit edilen 4-5 çeşit tıbbi bitkinin etken maddelerinin zarar görmeden geniş ölçekli üretiminin sağlanması. Bu bilgi o nedenle çok gerekiyor. Hasadının da uygun ekipmanla yapılması gerekiyor. Son yaşanan bir kötü örnek var. Denizli bölgesinden kekik elde edildikten sonra Almanya'ya satılıyor ama Almanya'dan geri geliyor çünkü içerisinde toksik olan pirolizidin alkaloitleri var. Hâlbuki kekik bitkisinin içinde pirolizidin alkaloiti yok. Bu nereden geliyor diye bakıldığı zaman, kekik bitkileri cihazla toplanırken çevre temizliği yapılmadığı için pirolizidin alkaloitlerinin taşıyan ankuzo vesaire gibi yabancı olarak yetişen bitkilerin de kekikle beraber toplanmış olması ve onlarla beraber Almanya'ya gitmesi. Herhâlde 5-6 milyar dolardan daha fazla bir zarara ülkeyi uğratan bir durum söz konusu. O nedenle, eğitim son derece önem taşıyor. Bunun iyi yapılması lazım.

Daha sonra bu küçük ölçekli üretilen yerlerde ürünlerin yabancı bitkilerden ve inorganik maddelerden ayıklanmasının yapılması gerekiyor. Toprak Mahsulleri Ofisi siloları gibi özel korunaklı saklama alanlarında iyi saklama koşullarına dikkat edilerek, sıcak havayla gölgede havalandırılmalı sistemde kurutularak saklanması, kurutulan ürünlerden usulüne uygun örnekler alınarak devlete ait merkez laboratuvarlarında uluslararası standartlara uygunluğun araştırılması -ki bu standardizasyon için gerekiyor- ve merkez laboratuvarlarının cihaz, personel, bilgi donatımının da bu konuda tamamlanmış olması. Daha sonra uygunluğu tespit edilen örneklerin pazarlanması son derece önemli. Uygun bilgi ve deneyime sahip pazarlama uzmanlarından oluşan bir fiyat ve pazar araştırması yapacak uluslararası ayağı olan bir merkezin kurulması ya da bunun kiralık yolla sağlanması. Pazarlama merkezi tarafından yurt içinde işletmelere ödenecek fiyatın belirlenerek devlete önerilmesi yani fındık alımı, haşhaş alımı gibi vesaire de nasıl bir fiyat belirleniyorsa burada da bir fiyat belirlemesinin yapılması. Bunun için uluslararası firmalardan veya projelerle, Avrupa Birliği ülkelerinden destek alınabilir diye düşünüyorum.

Standardize bitki olarak yurt dışı satışında reklam ve pazarlamada bu merkezin yetkili olması, standardize bitki ekstresi hâlinde satışının araştırılarak uygun pazar bulunduğu takdirde bunun üst kurula bildirilmesi ve çiftçinin bunun dışında da organik tarım yapmasına izin verilmesi. Yani böyle büyük alanların içinde ikinci bir üretim gibi bunu yapması lazım.

Ben böyle özetledim. Şematik olarak baktığımız zaman değişik yerlerde 6 ülkenin 6 ya da 7 yerinde olabilir mesela. İşletmelere büyük ölçekli üretim yapacakları yerler belirlenir, toplama alanlarına bunlar getirilir aynı günler içerisinde, sonra bir kaba temizlemeden geçtikten sonra silo gibi uygun depolama alanlarında biriktirilir, merkez laboratuvarlarında standardizasyonu ve kalitesi kontrol edilir, daha sonra da pazarlamaya çıkarılır diye.

Bu, bitki için. Sadece bitki toplamak için planladığım bir şeydi benim. Yani büyük ölçekte 40 ton, 50 ton bitkiyi, kekik bitkisini biz eğer 50 ton, 60 ton üretebilirsek o zaman Avrupa’da söz sahibi oluruz. O zaman Türk kekiki deriz ama öbür türlü diyemeyiz. Salvia trilobanın miktarı, üretim yeri belli. Destek olsun diye söylüyorum hocama. Eğer büyük miktarda üretemez isek o zaman bizi kimse dikkate almaz ve hak etmediğimiz bir konumda da olmaya devam ederiz.

Şimdi altın çileği kimse bilmiyor. Ama altın çilek bitkisi geldiği zaman çok popüler oldu, biliyorsunuz gündemde kaldı. Ama getirenler şu anda piyasada yoklar. Ne oldu o bitki, bilmiyoruz. Ondan sonra Afrikan mango diye bir şey çıktı. Krom elma şeyleri çıktı. Bir sürü “berry” isimli bitkiler geliyor. Yani başka yerlerden, mesela ekinezya geliyor Amerika’dan. Ama bizim nane limonumuz, mesela çok sıklıkla kullanılan, çocukken çok kullandığımız soğuk algınlığında annelerimizin yaptığı nane limonu kullanılmaz oldu, bilinmez hâle geldi şu anda. Hemen bir ekinezya bir şey ama o Amerikan sistemine, Amerikan ekonomisine katkıda bulunmuş gibi oluyoruz, artı, bunun da ülkemize getirdiği fazla yarar olmuyor.

Eğer böyle bir proje başarılı olursa ikinci proje olarak ekstre hâlinde getirmek ve bu ekstrelin pazarlanmasını sağlamak, üçüncü aşamada etkin maddece zengin standart çözümlerin hazırlanması, tek saf madde olarak kristalize değil ama çözelti hâlinde bunun satılabilir hâle getirilmesi ve son aşamada da etkin madde izolasyonu ile ilaç üretimine gidilmesini önereceğim.

Ben böyle bir şey hazırladım. Hocalarımın böyle bir sunum hazırlayacaklarını biliyordum zaten. O nedenle, aynı tip bir sunum hazırlamamak için kendim böyle farklı bir şey sizlere sunmak isterim.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz.

Buyurun.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Sayın Hocam, çok teşekkür ederiz.

Şimdi, biraz önce eczacı hanım da sordu, siz bu Komisyona ne tavsiye ediyorsunuz, nereye varmalı diye. Hakikaten bunların hepsini tek tek düşünse adamı depresyona sokar. Her şey var işin içinde. Burada 10 kişi, 15 kişi bu işin altından kalkacak gibi değil.

Benim kafamda şöyle bir şey canlandı: Birini seçelim pilot olarak ve ona yönelelim diye. Şimdi siz kekik için “50-60 ton olursa dünyada söz sahibi oluruz.” dediniz. Bu lafın gelişi mi, yoksa hakikaten gerçek bu mu?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN - Gerçek. Çünkü kekik çok değişik amaçlarla kullanılabilir. Kekik’in kullanılış şekli gıda olarak, baharat olarak kullanılabilir, ilaç olarak ya da bitkisel ürün olarak kullanılır. Koruyucu hekimlikte şey var, biliyorsunuz içindeki timol, karvakrol için son derece kuvvetli, dezenfektan özelliği var, antiseptik özelliklerinden dolayı yararlanılabilmekte.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Peki Hocam, bundan başka bir şey söyleyebilir misiniz bize? Mesela lavanta kaç ton olursa dünyada söz sahibi oluruz, kimyon kaç ton olursa söz sahibi, karabiber kaç ton olursa söz sahibi oluruz?

BAŞKAN – Arslan Bey, şunu demek istiyor belki: Bize birkaç ürün önermeniz de biz bunun...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – Hemen söylüyorum ben zaten. Lavantayı önermeyeceğim ama. Çünkü lavanta Fransa’nın artık tekeline girmiş bir durumda, ticaretini

yapıyor. Gemilerle Amerikalı turistler geliyor, lavanta üretim yerlerini geziyor. Orada hem yemek yediriyorlar hem lavanta ürünlerini satıyorlar ve gidiyorlar. Böyle bir sistem içerisinde bizim orada daha henüz söz sahibi olma imkânımız yok ama ben mesela alıcı önerebilirim.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Alış kaç ton Hocam?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – Bilmiyorum şu anda ama herhâlde 40 ton da ondan yapalım. 40 ton da o olsun. Niye olmasın yani?

Mesela cistus türü... Şimdi biliyorsunuz son derece tehlikeli başka bir kısım daha var. Tıbbi cihazların içerisinde bitkiler var ve tıbbi cihaz diye şeye alıyorlar. Ürün olmuyorlar, ürün olarak gelseler bu kategoride, ilaç kategorisinde değerlendirilecekler ve mesela cistus -biliyorsunuz belki- pastilleri var, bariyer oluşturduğu için virüslerin ağızdan içeri girmesini engelliyor şeklinde bir sunumu var ve tıbbi cihaz.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Reklamı da var.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – Evet, reklamı da var.

Cistus, ilaç olarak da çok kullanılıyor Hocam değil mi, eczanede çok satılıyor.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Eczanede en çok satılan pastil.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – Çok satılıyor. Ucuz da değil. Herhâlde 40 liradan aşağı değil galiba. Ama Türkiye’den gidiyor Almanya’ya. Defne kökleniyor. Böyle bir üretim yaparsak defnenin köklenip de doğanın tahribatı da önlenir. O zaman mecburen köylü ürününü devlete satacak. Yani bu beş ya da altı yıl böyle gitmesi lazım, öğrenilene kadar.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Tabii, tabii bir ömür gerekebilir, hemen iki dakikada olmaz.

Peki, lavanta kaç ton Hocam?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – Lavantanın ben çok üretim yapıldığından eminim ama şu anda ne kadar üretildi bilmiyorum. Satılmıyor yalnız, satılmadığını biliyorum sadece. Onun kaynağının neden olduğunu...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Bir iş falan çıkabilir Hocam. Önemli olan insanların kullanması.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – Yani Türkiye’deki mesela yerli lavantalar ofisinal özellikli değiller, onun için kullanılmıyorlar. Mutlaka bizim kültür yapmamız lazım lavanta için çünkü içerisindeki linalol, linalil asetat yerine bizde kâfur ve fenkon var. Dolayısıyla onlar da toksik etkileri olan, yüksek dozlarda toksik etki meydana getirebileceği için kullanılmıyor. Sadece annelerimizin işte yünlü iç çamaşırlarını güveden korumak için filan kullandıkları şeylerde kullanılabilir hâlde. Lavanta için çok fazla bir çalışmam yok ama hayıt mesela çok kullanılabilir. Önemli olarak alabiliriz onu. Vitex agnus-castus mesela çok ciddi olarak kullanılabilir. Meyanı bile kullanabiliriz. Meyan bile şu anda İngiltere’de dışarıdan geliyor. Gül tomurcukları mesela Hocam. Gül tomurcuklarını biz ya tembel olduk, bilmiyorum yani ülke olarak daha mı hazır olsun diye yapıyoruz. Mesela 2 ton, 3

ton gül tomurcuğunu -gül yağı demiyorum- bitkisel çay için Almanya bizden almıyor ama bizim gül kalitemiz çok daha yüksek ondan. Onun yerine İran'dan alıyor çünkü biz temin edemiyoruz bu gül tomurcuklarını ona.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Isparta'dan olmuyor mu?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – Olmadı çünkü yeterli, o miktardakini garanti edemedi üreticiler. Yani böyle olunca devlet mesela oraya el atmalı ki bunu yapın, parasını da alın yapınca demek lazım.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Alış garantisi verecek.

BAŞKAN - Tabii, bu işlerde hep diyoruz ya malına değil, pazarına güven. Onunla ilgili de işte Çin'den bir heyet geliyor ayın 18'inde. Onlarla bir görüşülecek. Ankara Ticaret Odası da, onlar da şey yapmış. Onlarla görüşeceğiz. Yani mal alım garantisi olduktan sonra, biraz önce dediğiniz gibi havza bazında da çalışma yaparsın, il bazında da yaparsın. Tabii ki yaparken de bunu mesela defnenin nerede yayılışı varsa orada yapacaksın. Gidip de başka yerde, Afyon'da yapacak şeyimiz yok. Onun için önce bir pazar işini çözmek lazım. pazar önemli. Yoksa bu ülkede yıllar önce kekikle de ilgili çalışmalar yapıldı, üretildi. Bazı şeyler de dünyada bazı zincirlerin elinde. Oraya girebilmek de önemli. Oraya girdin, tamam malını pazarlıyorsun. Bakıyorsun, o sene defne iyi para ediyor, işte filanca firma alıyor. Mesela İzmir'de bir firma alıyor. Herkes oraya hazırlık yapıyor ve o da alıyor ama ikinci, üçüncü yıl ben Türkiye'den değil de başka bir ülkeden bunu temin edeceğim dediği zaman bizimkilerin hepsi elinde kalıyor.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Ama ciddi bir organizasyon olursa onlar işte avans falan da veriyorlar değil mi?

BAŞKAN – Burada nerede darboğazları var, onu bulup onu aşmamız gerekiyor. Bu Komisyonun bir görevi de o yani. Şimdi nereden kaynaklanıyor bu iş, ona göre o noktayı bulup onu çözmemiz lazım.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – Başkanım, bunu ciddiye alıp turizmde nasıl çalışıyorsak bu ürünlerin de pazarlanmasında böyle çalışmamız lazım yani bu bırakıp da... Mesela sığala. Sığala yağı Amerika'da mesela güneşten korunma olarak kullanılan preperatların içerisinde sinnamik asit türevlerinden dolayı kullanılışı var ve en kaliteli ve en yüksek oranda sinnamik asit türevlerini taşıyanlar da bizim bu Köyceğiz, Marmaris, Dalaman, o bölgede bulunuyor ama biz onu elde edemedik. Mesela bu ayrı bir konu. Yani o kimya sanayisine ihtiyaç duyuyor çünkü bir kimya sanayisi olursa buna ancak öyle bir saflaştırmaya gidebilecek ama bunu biz ham olarak satabilsek bir avantaj olur mu? Araştırılması gereken konulardan birisi çünkü ciddi olarak bizim kalitemiz çok yüksek. Ama biz ne yapıyoruz? Biz mesela hani öz eleştiri de yapayım. Hocalarımız sığala yağıyla ilgili şey yaptılar. Deride alerjik reaksiyon yapıyor, kullanılmamalıdır diye bilimsel çalışma da yaptık biz bunu. Böyle de bir çalışma yapıyoruz.

BAŞKAN – Heder oldu gitti.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – İç pazar için şey var Sayın Başkan. Karabiber mesela Vietnam'dan geliyor, 7 bin ton.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – Çok kullanılıyor.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Evet. Hem de pahalı. Yurt dışı pazarına da gerek yok. İç pazar yeterli.

BAŞKAN – Bununla ilgili de ülkemizde doğal olarak üretilen veyahahut da işte tarımsal olarak üretilenlerin hepsini yurt dışından almamamız lazım. Onun önünü açıp gerekirse Ticaret Bakanlığından da buraya bir eleman çağıracağız.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Başkanım, ben söyledim ya Bağdat Baharatları...

BAŞKAN – Yani ithalat konusunda mesela gümrük duvarlarını yükseltmemiz lazım. Gerekirse bizim ülkemizde üretilen bir ürünün yani ithalat yapıcı olanlara gümrük duvarını yükseltip almamak lazım.

SERVET ÜNSAL (Ankara) – Ben o Bağdat Baharatları sahibinden duydum.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Bir şey sormak istiyorum.

BAŞKAN – Tabii ki buyurun.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Bizim tabii Eczacılar Odasında beraber çalıştığımız dönemde Ekrem Hocam, o zaman bu işin bütün dünyada tekelinin Martin Bauer denilen bir Alman firmasının elinde olduğu ve gerçekten bu anlamda, hatta İzmir’de de bir tesis kurduğıyla ilgili...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – Başkanımın söylediğı yer orasıydı zaten herhâlde.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Bu hâlâ geçerli midir?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – Çoğunlukla öyle çünkü Almanya’ya giden ürünlerin hepsini oraya yönlendiriyorlar. Ama tabii şöyle bir şeyi düşünmek lazım.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Sizin söylediğiniz Fitolab diye bir Alman firması var. O Fitolab firması esas bu organizasyonları yapan ve bütün ekonomik pazarları ayarlayan şey, mesela işte gül petallerinin, daha doğrusu tomurcuklarının İran’dan daha ucuza gelmesini o organize etti. Türkiye’dekileri almadılar mesela.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Ben Denizli’deki firmanın örneğini hatırlıyorum, Ekrem Hocamın dediğı. Adamların gelip bizden alıp bize sattığıyla ilgili.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – O hepsinde var zaten. Yani o defneyi alıp satıyorlar biliyorsunuz. Martin Bauer’in yalnız şöyle bir şeyi var: Martin Bauer alıyor, analizini yapıyor, onları standardize ediyor, ondan sonra ilaç olarak kullanımını sağlıyor. Yani Almanya’ya gönderiyor, orada şey oluyor.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – İzmir’de ne yapıyor bu adam?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – İzmir’de toplama yeri var, onların analizini yapıyor. Ben gittim, baktım. Sadece orada mesela işte kalitesini kontrol ediyorlar, doğru bitki mi, içinde başka şeyler var mı diye. Ondan sonra gidiyor.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Ekimi ve toplaması noktasında müdahil oluyor mu?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – Yok, siz getiriyorsunuz oraya ama mesela...

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Köylü mü getiriyor Martin Bauer’e?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – Köyle getiriyor ama mesela 300 kilo, 500 kiloyu almıyor. Aşağı yukarı 1 ton filan getirmeniz lazım. Bunun altını almıyor.

BAŞKAN – Anadolu’da bu işin ticaretini yıllardır yapan insanlar var. Gelirler mesela bir yerde -çünkü ben Akdeniz’in tamamında orman işletme şefliği, müdürlüğü, bölge müdürlüğü de yaptım- köylüye der ki: “Bu sene şu kekikten alacağım.” Köylü onun toplama sezonunu beklemez. Haydi bir saldırır, köküyle beraber ne varsa toparlar, getirir oraya. Maalesef. Defne de işte üç yılda bir kesilmesi gerekiyor. Vatandaşa söylüyorlar, onlar gidip toplayıp getiriyor o tüccarlar.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Bir şekilde bu ülkede yapılıyor yani. Esnaf, özel sektör var.

BAŞKAN – Evet, yapılıyor. İşte bunları nasıl disipline edeceğiz, biz onun peşindeyiz. Onun için bu araştırma komisyonu kuruldu.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – Başkanım, devlet çok ciddiye alarak bu işi yapması lazım. Yani hem farkındalık yaratması lazım. Bu ürünlerin kullanımında da şey olması lazım. Yani mesela ben internette görüyorum. Çok kötü kullanım yerleri var. Yani adamları, kadınları konuşturuyorlar, işte ben nefes darlığı çekiyordum, bu ilacı aldım, şöyle iyi geldi, bilmem ne oldu filan diyorlar. Bunların engellenmesine çok uğraşılıyor TİTCK. Cezalar yazıyor, bir şeyler oluyor ama onlarla olmuyor. Farkındalık yaratıp kişilerin, yani “doğal olan her şey zararsızdır”dan kurtulması lazım. Bu kavramdan kurtulmak lazım. Bu nasıl sağlanır? Ancak böyle çok yaygın bir biçimde el birliğiyle her kesimden bir tanıtım yapmakla geçecek diye düşünüyorum. Ben Sivas’a gittim. Sivas Eczacı Odasına eğitim vermeye gittik. Sağlık müdürlüğü dedi ki: “Bir toplantı yapıp bunların zararları üzerinde bir konuşma yapar mısın?” Billboardlara yazılar yazıldı, işte fitoterapinin artısı, eksisi filan diye. Bir girdik salona, ağzına kadar dolu. Onuncu dakikada sadece 20 kişi kalmıştı, onlar da benim öğrencilerimdi. Diğerlerinin hepsi gitti çünkü istedikleri şeyi ben söyleyemedim onlara. Onlar başka şey bekliyorlardı, sayın vekilimin düşündüğü gibi. Öksürüğe şu gelir, şeye bu gelir diye. Ama bunları da böyledir diye yok farz edemeyiz. Yani onların da talebini karşılayacak bir ortamın olması lazım.

BAŞKAN – Başka sorusu olan?

Çok teşekkür ediyoruz Hocam.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ARİF AHMET BAŞARAN – Ben teşekkür ediyorum, sabrınıza teşekkür ederim.

BAŞKAN – Başka sorusu olan yoksa toplantıyı kapatıyoruz.

Kapanma Saati: 17.23

